ÖKOLÓGIAI GAZDÁLKODÁS A FELSŐOKTATÁSBAN

Az átállást segítő oktatási és tanulási módszerek

eticof.uniag.sk

Az Európai Unió támogatásával

Az Európai Unió támogatásával

Az Európai Unió finanszírozásával. Az itt megfogalmazott vélemények és állítások a szerző(k) kizárólagos álláspontját tükrözik, és nem feltétlenül tükrözik az Európai Unió vagy a SAAIC hivatalos álláspontját. Sem az Európai Unió, sem a SAAIC nem vonható felelősségre miattuk.

A kiadvány a következő projekt keretében készült és jelent meg:

Oktatás, képzés és innovációk az ökológiai gazdálkodásra való áttérésben (ETICOF)

www.eticof.uniag.sk

Projektkoordinátor:

Norbert Floriš

Szerkesztő:

Apolka Ujj és Paulina Jancsovszka

Szerzők:

Jan Moudrý, Chisenga Emmanuel Mukosha, Eliška Hudcová, Lea Doobe, Achim Franko, Norbert Floriš, Paulina Jancsovszka, Magdaléna Lacko-Bartošová, Apolka Ujj, Birgit Wilhelm

Közzététel: 2026

A mű a Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) licenc alapján használható. A licenc másolatát a https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/_oldalon tekintheti meg.

Közreműködő partnerintézmények

Szlovák Mezőgazdasági Egyetem, Nyitra
Trieda Andreja Hlinku 2, 949 76 Nitra-Chrenová
Szlovákia
www.uniag.sk

Dél-Csehországi Egyetem, České Budějovice
Branisovska 31a, 370 05 České Budějovice
Csehország
www.jcu.cz

Thüringer Ökoherz e.V.
Schlachthofstraße 8-10, 99423 Weimar
Németország
www.oekoherz.de

Magyar Agrár-és Élettudományi Egyetem
Gödöllő, Páter Károly u. 1, 2100
Magyarország
www.uni-mate.hu

Erfurti Alkalmazott Tudományok Egyeteme
Leipziger Str. 77, 99085 Erfurt
Németország
www.fh-erfurt.de

Tartalomjegyzék

Bevezetés 4

1. FEJEZET: A MINŐSÉGI OKTATÁS ELMÉLETE 6

1.1 Oktatáshoz szükséges alapvető kompetenciák és készségek 6

1.2 Tapasztalati tanulás 9

1.3 A tanulási ciklus 11

1.4 A Nextfood megközelítés 14

1.5 A tapasztalati tanulás integrálása a gyakorlatba 16

2. FEJEZET: TANULÁSI MÓDSZEREK ÉS TECHNIKÁK 17

2.1 Gondolkodj-Dolgozz párban-Oszd meg (Think-pair-share) 17

2.2 Ütemterv készítése 20

2.3 Mozaik (Jigsaw, kirakós) módszer 22

2.4 Hozzájárulás megszerzése 26

2.5 Csendes séta 28

2.6 Vizualizáció létrehozása 31

2.7 Értékesítési bemutató FAB-bal (Feature, Advantage, Benefit; Tulajdonság, Előny, Haszon) 33

2.8 Akvárium módszer (Fishbowl) 36

2.9 Véleménybarométer 39

2.10 Gazdag kép (Rich Picture) 41

3. FEJEZET: MINTAKURZUSOK 43

3.1 A gazdaság-alkalmasság elemzése az ökológiai gazdálkodásra való átállás során 44

3.2 Vegyszermentes gyomkorlátozás az ökológiai gazdálkodásban 51

3.3 Az ökológiai gazdálkodásra való átállás gazdasági szempontjai 56

3.4 Érvelés és kommunikáció az ökológiai gazdálkodásra történő átállás során 60

3.5 Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás az ökológiai és alternatív mezőgazdasági rendszerekben 66

Bevezetés

Az ökológiai gazdálkodás nem csupán egy alternatív termelési mód, hanem komplex szemléleti és gyakorlati keret, amely a mezőgazdasági módszerek, a gazdasági döntések és a környezeti felelősségvállalás integrált megközelítését kívánja meg. Úgy véljük a felsőoktatási intézmények feladata is, hogy olyan szakembereket képezzenek, akik rendelkeznek azokkal a kompetenciákkal és szakmai magabiztossággal, amelyek szükségesek e komplex rendszer felelős és tudatos működtetéséhez.

Az Oktatás, Képzés és Innováció az Ökológiai Gazdálkodásra való Átállásban (Education, Training and Innovations in Conversion to Organic Farming, ETICOF) nevű Erasmus+ Együttműködési partnerségi projekt innovatív oktatási anyagok kidolgozásával reagál erre az igényre. A projekt célja az ökológiai gazdálkodás elterjedésének és népszerűsítésének elősegítése összhangban az európai uniós politikával, valamint a résztvevő országok nemzeti stratégiáival. Az ETICOF négy európai ország öt partnerintézményét fogja össze és integrálja az európai és nemzeti prioritásokat gyakorlati oktatási megközelítésekkel:

- Szlovák Mezőgazdasági Egyetem, Nyitra, Szlovákia (a projekt koordinátora),
- Dél-Bohémiai Egyetem, České Budějovice, Csehország,
- Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, Magyarország,
- Thüringer Ökoherz e.V., Németország,
- Erfurt Alkalmazott Tudományok Egyeteme, Németország.

Az ETICOF projekt egyik kiemelt eredménye a Tanmenet (Az ökológiai gazdálkodásra való áttérés a felsőoktatásban), amely alapját képezi a projektcsapat által kidolgozott további oktatási anyagoknak. A tanmenet átgondolt, jól strukturált oktatási keretet biztosít, amely lefedi az átálláshoz kapcsolódó legfontosabb témaköröket, nevezetesen: adminisztratív és szabályozási kérdések, ökológiai gazdálkodási gyakorlatok, talajegészség-központú gazdálkodás, környezetkímélő növényvédelmi megoldások, vetésforgó-stratégiák, kommunikáció és piacra jutás.

A projekt keretében elkészült az Ökológiai gazdálkodáshoz vezető út (Válogatott témák az átállás megkönnyítéséhez) című szakkönyv, amely az ökológiai gazdálkodási

rendszerekre való sikeres átálláshoz nyújt átfogó és releváns ismereteket az egyetemi hallgatók számára, valamint kitér az ehhez szükséges kompetenciákra.

A kiadvány átfogó képet ad az átállás kulcsfontosságú szempontjairól, strukturált módon bemutatva és értelmezve az egyes területeken jelentkező kihívásokat és lehetőségeket. A könyv öt fejezetből épül fel, amelyek olyan meghatározó témákat tárgyalnak, mint a gazdaságok ökológiai átállásra való alkalmasságának értékelése, a hatékony gyomszabályozási módszerek, valamint az átállással összefüggő gazdasági szempontok. Kiemelt figyelmet kap továbbá a kommunikáció szerepe a mezőgazdasági ágazatban zajló szemléletváltás előmozdításában, ahogyan az éghajlatváltozás ökológiai gazdálkodási rendszerekre gyakorolt hatásainak elemzése is.

Az ETICOF projekt csapata kidolgozta a Mintakurzusok gyűjteménye (Az ökológiai gazdálkodásra történő átálláshoz) című kiadványt is, amely gyakorlati példákon keresztül mutatja be az egyes modulok lehetséges felépítését, valamint ismerteti a különböző tanulási stílusokhoz igazított interaktív tanulási módszereket, esettanulmányokat és értékelési eszközöket. Az anyag célja, hogy a hallgatók számára érthető, élményszerű és könnyen befogadható módon tegye hozzáférhetővé az ökológiai gazdálkodás komplex szemléletét, elősegítve a megszerzett tudás gyakorlati alkalmazását.

A projekt további meghatározó eredménye a gazdálkodók számára gyakorlati útmutatót szolgáló Lépésről lépésre az ökológiai gazdálkodás felé (Gazdálkodói kézikönyv az átálláshoz) című kiadvány. A kézikönyv lépésről lépésre bemutatja a hagyományos gazdálkodásról az ökológiai gazdálkodásra történő átállás folyamatát, kitérve a legfontosabb kihívásokra, a lehetséges megoldásokra, valamint a sikeres átállás bemutató jó gyakorlatokat.

Az Oktatási módszertan című kiadvány erős elméleti alapokra épül, és innovatív pedagógiai eszközöket, valamint hallgatóknak kidolgozott reflexív gyakorlatokat kínál. Az oktatók számára olyan megközelítéseket mutat be, amelyek támogatják a kritikus gondolkodás, a kreativitás és a részvételen alapuló tanulás fejlődését, miközben a hallgatóknak lehetőséget teremt az ökológiai gazdálkodás valós kihívásainak elemzésére és kezelésére.

1. FEJEZET: A MINŐSÉGI OKTATÁS ELMÉLETE

Az "Oktatási módszertan" első része bemutatja a hatékony oktatáshoz szükséges készségeket és kompetenciákat. Ezt követően ismertetésre kerül néhány alapvető iránymutatás a tananyagok és oktatási tevékenységek megtervezéséhez.

1.1 Oktatáshoz szükséges alapvető kompetenciák és készségek

Alapvető készségek

Minden oktatónak szüksége van egyaránt pedagógiai és kommunikációs ismeretekre és készségre, valamint gyakorlati tapasztalatokra. A jól felkészült oktatók döntő szerepet játszanak az oktatás minőségének és a hallgatók általános fejlődésének alakításában azáltal, hogy módszereiket a különböző tanulási stílusokhoz igazítják, biztosítva ezzel a sikert minden hallgató számára.

A pedagógiai készségeket formálhatják a hatékony okatási módszerek, beleértve az interaktív és részvételi eszközöket, technikákat és megközelítéseket, mint például a gyakorlati órák, a tanulmányutak és a csoportos megbeszélések. Az oktatóknak ismerniük kell a hallgatók különböző tanulási szintjeihez és igényeihez igazított, strukturált, koherens és átfogó tantervet. Képesnek kell lenniük olyan értékelőrendszer kidolgozására is, amely pontosan méri a megértést és az előrehaladást, és konstruktív visszajelzést nyújt.

A kommunikációs készségek magukban foglalják a gyors és "érthető" beszédet, de főként a komplex fogalmak világos magyarázatát. Az oktatónak aktívan kell meghallgatni és megérteni a hallgatók kérdéseit, aggályait és visszajelzéseit, hogy hatékonyan támogathassa tanulásukat. Rugalmasnak kell lennie az oktatási módszerek és tananyagok alkalmazásában a hallgatók hátteréhez és a végső célhoz igazodva.

Az oktató ökológiai gazdálkodás terén szerzett gyakorlati tapasztalata jelenti a valós betekintést és gyakorlati tippek alapját. Ideális esetben az oktató ismeri az átállási folyamat során felmerülő gyakori kihívásokat, így tanácsot tud adni a lehetséges megoldásokra. Az ökológiai gazdálkodásban érdekelt felek közösségével – beleértve a helyi gazdálkodókat, hálózatokat, az ernyő- és tanúsító szervezeteket és más releváns szereplőket – való szoros kapcsolat rendkívüli tanulási lehetőséget biztosít.

További, kiegészítő készségek

Az oktató tanulást segítő készségei és kompetenciái tekintetében a motivációs és inspiráló készségek, a korszerű termesztéstechnológiák ismerete, a tartalom hallgatósághoz való igazítása, valamint az etikai és fenntartható szemlélet is jelentőséggel bírnak.

Azok az oktatók, akik kifejezik a szenvedélyüket, lelkesedésüket és elkötelezettségüket az ökológiai gazdálkodás iránt, hitelesebbek, inspirálóbbak és motiválóbbak. Így könnyebb olyan támogató tanulási környezetet teremteni, amely ösztönzi a kísérletezést és a kudarcokból való tanulást.

Hasznos lehet a digitális eszközök és források használatában való jártasság, valamint az informatikai ismeretek, mint például az online tanulási platformok, multimédiás prezentációk és virtuális farmtúrák. A hallgatókat meg kell ismertetni az ökológiai gazdálkodás újdonságaival és az aktuális kutatási eredményekkel.

A hallgatók heterogén csoportot alkotnak eltérő tapasztalatokkal és elvárásokkal. Ezért a tananyagoknak a sokszínű közönséghez kell igazodniuk, figyelembe véve a különböző korcsoportokat, oktatási hátteret és tanulási preferenciákat. Fontos, hogy a tartalom kapcsolódjon a hallgatók helyi kontextusához és gazdaságaik, valamint közösségeik sajátos körülményeihez.

Az ökológiai gazdálkodás alapvető értékei közé tartozik a fenntarthatóság, a környezetkímélő és etikus gazdálkodási gyakorlatok betartása. A hallgatókat arra ösztönzik, hogy kritikusan értékeljék gyakorlataikat, és vegyék figyelembe tevékenységeik hosszú távú hatásait. Az ökológiai áttérés oktatásának további tippjei:

- A vegyes tanulás ötvözi az osztálytermi oktatást a gyakorlati terepmunkával,
- Esettanulmányok és sikertörténetek: valós példákkal illusztrálja az átállási folyamat kihívásait és előnyeit,
- Gyakorlati tevékenységek: bevonja a hallgatókat a talajvizsgálatba, a komposztálásba és a kártevők visszaszorításába ökológiai szemlélettel,

- Együttműködésen alapuló tanulás: kialakít egy gyakorlati közösséget, ahol az egyének megoszthatják tapasztalataikat, támogathatják egymást és együtt tanulhatnak,
- Folyamatos szakmai fejlődés: részt vesz folyamatos tanulásban workshopokon és tanfolyamokon, és kapcsolatokat épít ki más szakemberekkel a területen,
- Ezen készségek és kompetenciák fejlesztésével az oktatók hatékonyan tudják irányítani a felnőtt hallgatókat az ökológiai gazdálkodásra való átállás során, így a folyamat egyszerre lesz oktató jellegű és inspiráló.

1.2 Tapasztalati tanulás

A tapasztalati tanulás egy gyakorlatias, interaktív oktatási módszer, amelynek során az egyének passzív oktatás helyett közvetlen tapasztalatok révén szereznek ismereteket és készségeket. Egy strukturált ciklust követ, amely magában foglalja a konkrét tapasztalatokat, a reflektív megfigyelést, az absztrakt fogalomalkotást és az aktív kísérletezést. Ez egy olyan folyamat, amelyben az emberek egyedül vagy másokkal együttműködve igyekeznek reflektálni, értékelni vagy átalakítani azt, amit tapasztaltak. A megtapasztalás útján szerzett új információnak ezután személyes jelentése lesz. Az élményalapú tanulás sikerét több alapelv irányítja. Ezek az irányelvek biztosítják, hogy a hallgatók vizsgálják meg saját tapasztalataikat, és hatékonyan alkalmazzák újonnan megszerzett tudásukat. Az alapelvek között szerepelnek a következők:

- **Tanulás cselekvés útján:** A tudás megszerzése gyakorlati tapasztalatok révén történik, passzív hallgatás vagy olvasás helyett.
- **Reflexió:** A hallgatóknak reflektálniuk kell a tapasztalataikra, hogy levonják a tanulságokat, felismerjék a mintákat és megértsék tevékenységeik következményeit.
- Aktív részvétel: A hallgatók aktívan részt vesznek a tanulásban, valós problémák megoldásában és a kimenetelre hatással lévő, megalapozott döntéshozatalban.
- **Problémamegoldás és kritikus gondolkodás:** A tapasztalati tanulás elemző gondolkodásra, kritikus szemléletre és kreatív problémamegoldásra ösztönzi a hallgatókat.
- **Alkalmazkodóképesség és rugalmasság:** A tanulás dinamikus környezetben zajlik, ami megköveteli a hallgatóktól, hogy alkalmazkodjanak, kísérletezzenek és finomítsák megközelítéseiket a kapott visszajelzések alapján.
- **Személyre szabott és értelmes tanulás:** A tapasztalatoknak relevánsnak kell lenniük a hallgató érdeklődési köréhez, céljaihoz és előzetes ismereteihez, hogy növeljék a motivációt és az elkötelezettséget.

- **Együttműködés és társadalmi interakció:** A tanulás gyakran javul a csapatmunka, a beszélgetések és a társakkal való interakciók révén, amelyek elősegítik a kommunikációs és együttműködési készségek fejlődését.
- **A tudás alkalmazása:** A hallgatók az új és változatos helyzetekben alkalmazzák a tanultakat, megerősítve ezzel a megértést és átvihetővé (transzferábilissá) téve a tanulást.
- **Folyamatos tanulás:** A tapasztalati tanulás egy folytonos folyamat, amelyben a hibákat és kudarcokat a növekedés és fejlődés lehetőségének tekintik.

1.3 A tanulási ciklus

A tapasztalati tanulásban gyakran használt eszköz a tanulási ciklus. A tanulási ciklus egy strukturált folyamat, amely leírja, hogyan szerzik meg, dolgozzák fel és alkalmazzák az egyének a tudást egy sor egymással összekapcsolt fázis vagy szakasz során. A cél minden funkcionális tapasztalat elemzése. A megbeszélés akkor a leghatékonyabb, ha szorosan kapcsolódik az éppen átélt tapasztalathoz. A tanulási ciklusoknak több különböző modellje létezik.

Kolb tapasztalati tanulási ciklusa

Az egyik legismertebb modell Kolb tapasztalati tanulási ciklusa, amelyet az amerikai pedagógus, David A. Kolb fejlesztett ki. Kolb munkáját John Dewey, Kurt Lewin és Jean Piaget gondolatai befolyásolták, akik korábban már publikáltak ebben a témában, hangsúlyozva a tapasztalat fontosságát a tanulásban. Kolb modellje azon az elképzelésen alapul, hogy a tanulás egy folyamatos folyamat, amelyben az egyének közvetlen tapasztalatok, reflexió, fogalmi megragadás és kísérletezés révén szerzik meg tudásukat. A modell szerint a konkrét helyzetek eltérnek az absztrakt helyzetektől, és a verbális információkat a tanulási folyamat során tapasztalatokkal kell kiegészíteni. Minden tanulási folyamat négy elemből áll: konkrét tapasztalat, visszatekintés, általánosítás és aktív tesztelés. Az első lépés egy tevékenység. Ennek végén visszatekintés, reflexió következik, amelynek során felidézik a feladat elvégzésének lényeges pillanatait. A következő lépés a generalizálás, melynek során általánosítják azokat a komponenseket, amelyek befolyásolták a tevékenységet, és amelyekről feltételezik, hogy hasonló helyzetekben a jövőben is hasznosak lesznek. Az utolsó lépés az újonnan megszerzett tapasztalat aktív validálása.

Kolb tapasztalati tanulási ciklusa a következő négy szakaszból áll:

I. **Konkrét tapasztalat (tapasztalás):** A tanulási folyamat egy közvetlen tapasztalattal kezdődik: az egyének aktívan részt vesznek egy feladatban, kísérletben vagy valós helyzetben. E szakasz a gyakorlati tanulást hangsúlyozza: az egyének részt vesznek egy tevékenységben anélkül, hogy azt akkor mélyrehatóan elemeznék.

II. **Reflektív megfigyelés (reflektálás):** A tapasztalat megszerzése után az egyének időt szánnak arra, hogy elgondolkodjanak a történteken. Ez a szakasz magában foglalja a tapasztalat megfigyelését, elemzését és kritikus átgondolását, hogy megértsék, mi működött, mi nem, és mi javítható.

III. **Absztrakt fogalomalkotás (gondolkodás):** Ebben a szakaszban a hallgatók összekapcsolják gondolataikat elméletekkel, elvekkel és keretrendszerekkel. Tapasztalataik és gondolataik alapján új ötleteket dolgoznak ki vagy módosítják a meglévő elképzeléseket.

IV. **Aktív kísérletezés (cselekvés):** Az utolsó szakaszban a hallgatók az újonnan megszerzett tudásukat új helyzetekre alkalmazzák, különböző megközelítéseket tesztelnek és finomítják készségeiket. Ez a lépés új tapasztalatokhoz vezet, és újraindítja a ciklust.

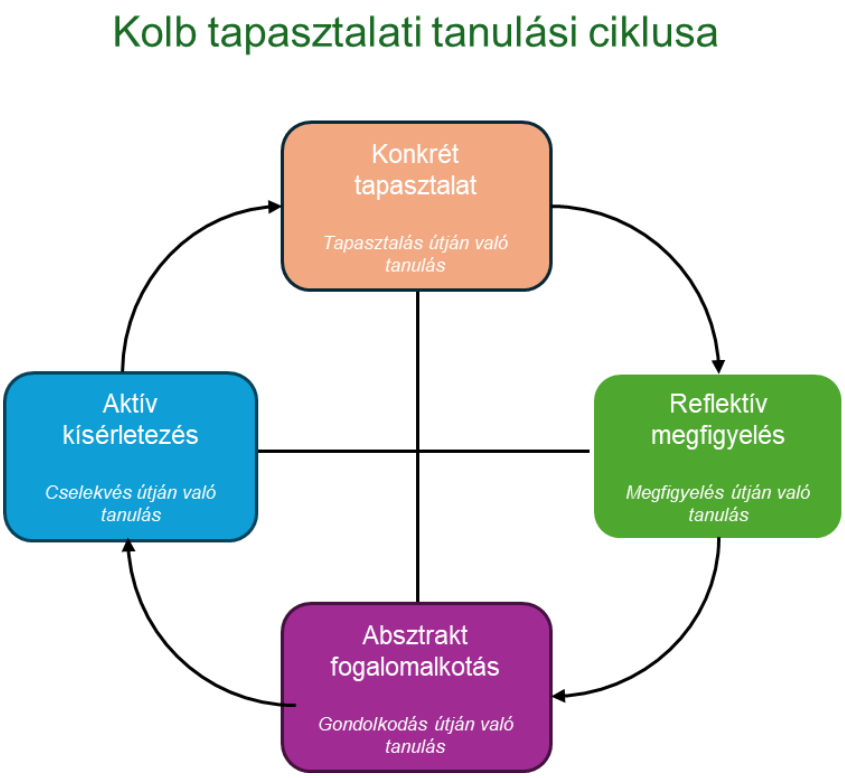

1. ábra. Kolb tapasztalati tanulási ciklusa (Kolb, 1984).

A bemutatott modell két részre osztható. Az első rész egy konkrét tevékenységet ír le, amely valami új élményét, majd a reflexiót és az újonnan megszerzett ismeretek alkalmazását foglalja magában. A második rész a korábbi élmények és reflexiók mélyreható feldolgozására összpontosít. Ily módon a tanuló általánosabb ítéletet alakít ki, amelyet alkalmazni tud az életében. Fontos kiegészítő szempont a tanulás társadalmi

és kulturális vonatkozásainak beépítése a tapasztalati tanulási ciklusba. Ez a perspektíva hangsúlyozza, hogy a tanulás egy egyéni folyamat, amelyet mélyen befolyásolnak a társadalmi interakciók és a kulturális kontextusok.

Egy másik dimenziót John Dewey (akit már említettünk, mint Kolb tanulási ciklusára hatást gyakorló forrást) emelt ki. Elméleti koncepciójában hangsúlyozta, hogy:

- A tapasztalat az alapja a tanulásnak,
- A tanulók aktívan építik fel tapasztalataikat,
- A folyamat természeténél fogva holisztikus,
- A tanulás társadalmilag és kulturálisan konstruált,
- A teljes oktatási folyamatot erőteljesen befolyásolja a bekövetkezésének szocio-emocionális kontextusa.

Ebben a megközelítésben a cselekvésorientáltságot ismét az oktatási tevékenységek középpontjába kell helyezni. Ezenkívül a hallgatók ideális esetben megfigyelik és bekapcsolódnak az ökológiai gazdálkodási gyakorlatokba, és a részvételből, valamint a megfigyelésből származó tapasztalataikat felhasználva nemcsak a gyakorlatról, hanem az egész rendszerről is ismereteket szereznek egy visszatekintő folyamaton keresztül. Ez magában foglalja azt a felismerést is, hogy a múltbeli folyamatok és minták nem feltétlenül tartalmazzák mindazt, ami a jelen és a jövő kihívásainak kezeléséhez szükséges. Ezért nem elegendő a múltból tanulni; a jövő felé irányuló tanulást is fejleszteni kell. Ezen megközelítés szerint a tanulás magában foglalja a vízióalkotó gondolkodást és a képzelőerőt.

A tapasztalati tanulás értékelése

A tapasztalati tanulás oktatási formákba való integrálásakor felmerülhet az értékelés kérdése, mivel a hagyományos értékelési formák nem igazán illeszkednek ehhez a megközelítéshez. A tapasztalati tanulás értékelése olyan sokoldalú megközelítést igényel, amely a gyakorlati tapasztalatok folyamatát és eredményeit egyaránt figyelembe veszi. Az olyan módszerek, mint a reflexív napló, az esettanulmányok és a portfólió-értékelés lehetővé teszik a hallgatók számára, hogy dokumentálják tapasztalataikat, kihívásaikat és meglátásaikat. A megfigyelésen alapuló értékelések, amelyekben az oktatók értékelik a hallgatók valós feladatokban való részvételét, közvetlen visszajelzést adnak a készségek

fejlődéséről. Ezenkívül a társértékelések és az önértékelések arra ösztönzik a hallgatókat, hogy kritikusan elemezzék fejlődésüket és a tanulás folyamatát.

1.4 A Nextfood megközelítés

A Nextfood megközelítés egy innovatív oktatási modell, amelynek célja a fenntartható mezőgazdaság előmozdítása tapasztalati tanulás, több szereplő közötti együttműködés és kompetenciaalapú oktatás révén. Ez egy cselekvésorientált tanulási modell, amely összehozza a hallgatókat, a gazdákat, a kutatókat és az érdekelt feleket, hogy megoldják az agroökológia és az élelmiszertermelés alapvető kihívásait. A modell integrálja a gyakorlati terepmunkát, a részvételen alapuló kutatást és a reflektív tanulást, amint azt az alábbi 2. ábra szemlélteti.

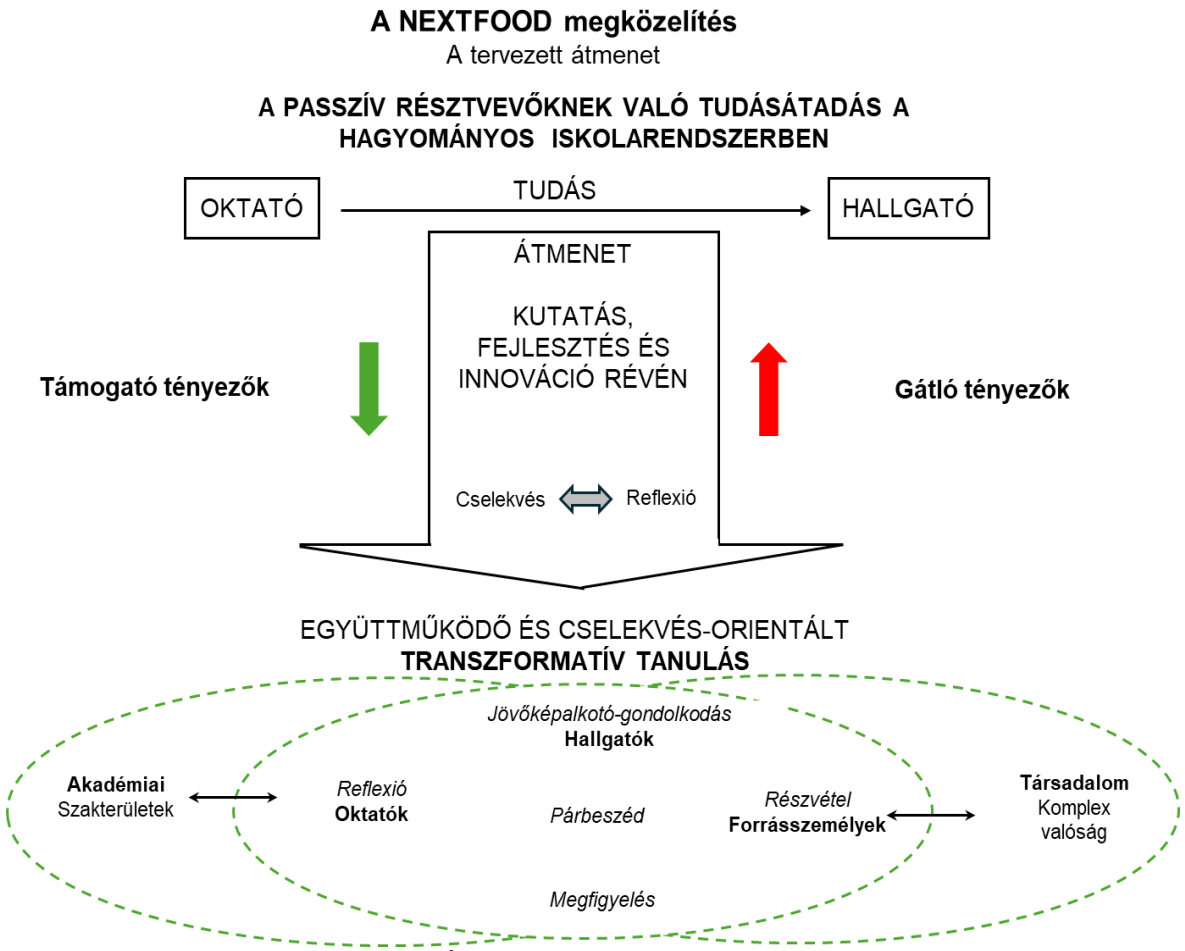

2. ábra. A Nextfood megközelítés: Átmenet a transzformatív és cselekvésorientált tanulás felé (Lieblein et al., 2021 alapján).

Ebben a tanulási környezetben öt kompetencia kiemelten fontos:

- **A megfigyelés** kiindulópont a komplex helyzetek megismeréséhez a terepen. Szubjektív és a tényleges problémán alapul.

- **A reflexió,** ahogy Kolb állítja, az élményt alakítja tudássá. Felfedezi és vizsgálja perspektíváinkat, tulajdonságainkat, élményeinket, cselekedeteinket és interakcióinkat. A reflexió a belső világ megfigyelése.Példa:

  - Gondoljon egy olyan kurzusra, amelyen részt vett, de nem sokat tanult belőle. Mi volt ennek az oka? Lehet, hogy az elkötelezettség hiánya, a nem egyértelmű utasítások vagy a valós világhoz való kapcsolódás hiánya? Az ilyen tapasztalatok reflektálása feltárhatja a hatékony tanulás gyakori akadályait.
  - Fordítva, gondoljon egy olyan tanfolyamra, ahol sokat tanult – mi tette azt hatékonnyá? Talán a tanórák interaktív jellege, az oktató lelkesedése vagy a tartalom relevanciája volt az oka? Ezen tényezők megértése lehetővé teszi az oktatók számára a bevált gyakorlatok azonosítását.

- **A részvétel** egy átalakító folyamat, amelynek célja a változás előidézése. Összekapcsolja a korábbi tapasztalatokat és az új problémák megoldásához szükséges kompetenciákat. Közös élményt nyújt, amely kontextust biztosít az tantermi beszélgetésekhez.

- **A párbeszéd** segít befogadni mások gondolatait és növeli a hallgatás képességét. A párbeszédteret biztosít feltételezések feltárásához, illetve esetleges megkérdőjelezéséhez.

- **A jövőképalkotás** ebben a folyamatban képzelőerőt igényel, valamint vizualizálja a kívánt jövőbeli állapotot. A múltra építkezve egy fenntartható jövő felé halad. Lehetővé teszi, hogy teljes mértékben feltárjuk és felfedezzük a lehetséges forgatókönyveket.

A tanulási folyamat során az oktató támogatja a hallgatót tevékenységében és fejlődésében, ötvözve a korábban említett alapvető és kiegészítő pedagógiai készségeket, amelyek figyelembe veszik a tanulást befolyásoló tényezőket, beleértve a társadalmi, kulturális és érzelmi kontextust.

1.5 A tapasztalati tanulás integrálása a gyakorlatba

Képzések kidolgozásakor a strukturált, tanulóközpontú megközelítés elengedhetetlen a hatékony tudásátadáshoz. A tapasztalati tanulás gyakorlatba való integrálása során az oktatónak lehetőségeket kell teremtenie a foglalkoztatásra, a reflexióra és a folyamatos fejlődésre. Kezdjük azzal, hogy világos tanulási célokat határozunk meg, amelyek összhangban vannak a képzés általános céljaival és a tanulók által elsajátítandó kompetenciákkal.

A tapasztalati tanulás integrálása az ökológiai gazdálkodási tevékenységekbe hatékony tervezést igényel. Az oktatónak a következő feladatai vannak:

- ✓ **Egyértelmű tanulási célok meghatározása:** Határozza meg azokat a konkrét készségeket és ismereteket, amelyeket a hallgatóknak el kell sajátítaniuk a tevékenységek során, biztosítva azok összhangját a képzés céljaival.
- ✓ **Gyakorlati tevékenységek kidolgozása:** Olyan feladatokat kell kijelölnie, amelyek aktívan bevonják a hallgatókat, például talajelőkészítés, vetésforgó-tervezés és komposztkészítés.
- ✓ **A tanulási folyamatok strukturálása:** A tevékenységeket logikusan, a tapasztalati tanulási ciklusnak megfelelően kell elrendezni, a tapasztalattól a visszatekintésig és a kísérletezésig.
- ✓ **A reflexiót és visszajelzések elősegítése:** Építsen be kritikus gondolkodást a képzésbe naplóírás, csoportos megbeszélések és mentor-visszajelzések segítségével, hogy támogassa a hallgatókat tapasztalataik elemzésében.
- ✓ **Értékelési stratégiák beépítése::** Alkalmazzon megfigyelési technikákat, hallgatói önértékelést és projektértékelést a tanulási eredmények és a fejlődés mérésére.
- ✓ **Támogatás és erőforrások biztosítása:** A tanulási élmény fokozása érdekében nyújtsanak útmutatást, oktatási anyagokat, valamint biztosítsanak konzultációs lehetőséget tapasztalt gazdákkal vagy agronómusokkal.

2. FEJEZET: TANULÁSI MÓDSZEREK ÉS TECHNIKÁK

A hatékony tanuláshoz olyan módszerek és technikák kombinációjára van szükség, amelyek különböző tanulási stílusoknak felelnek meg és egy életre szóló tudást adnak. Mind a tíz felsorolt módszer tartalmazza a javasolt technika nevét, az időigényt, a szükséges anyagokat és a célokat. A leírás azt is jelzi, hogy hol célszerű az adott tanulási megközelítést alkalmazni.

2.1. Gondolkodj-Dolgozz párban-Oszd meg (Think-pair-share)

Szükséges idő:	Rugalmas, körülbelül 30 perc
Szükséges anyagok:	Írólap
Helyszín:	Tanterem vagy online

Célok:

- ✓ Az aktív részvétel ösztönzése tantermi keretek között.
- ✓ A hallgatók segítése egy adott téma alapvető fogalmainak átfogó megértésében.
- ✓ Az információk szűrésére és következtetések levonására való képesség fejlesztése.
- ✓ A hallgatók azon képességének fejlesztése, hogy a témát eltérő megközelítésekből is értelmezni tudják.

A módszer leírása

A Gondolkodj-Dolgozz párban-Oszd meg módszer célja, hogy ösztönözze a hallgatókat egy adott téma átgondolására, lehetővé téve számukra, hogy megfogalmazzák egyéni gondolataikat és megosszák azokat egy társukkal. Ez a tanulási stratégia elősegíti a tantermi részvételt azáltal, hogy ösztönzi a hallgatók reagálását, ahelyett, hogy az alapvető felelési módszert alkalmazná, amelyben az oktató feltesz egy kérdést, és egy hallgató ad rá választ. Ez a stratégia lehetőséget biztosít minden résztvevőnek, hogy legalább egy másik hallgatóval megossza gondolatait, ami viszont növeli a tantermi tanulásba való bevonódás érzését. A Gondolkodj-Dolgozz párban-Oszd meg módszer információértékelő eszközként is használható; miközben a hallgatók megvitatják ötleteiket, az oktató körbejárhatja a termet, meghallgathatja a beszélgetéseket, és szükség szerint reagálhat rájuk. Egy probléma felvetésekor a hallgatóknak van idejük először egyénileg átgondolni, majd párban megoldást keresni rá, végül pedig megosztani ötleteiket az egész csoporttal.

Lépésről lépésre

- ✓ **1. lépés:** Témakiválasztás - Az oktató magyarázza el a résztvevőknek a módszert és annak célját, valamint adjon iránymutatásokat a későbbi beszélgetésekhez. Magyarázza el a hallgatóknak a feladat menetét: (1) egyedül gondolkodnak el egy témáról vagy válaszolnak egy kérdésre, (2) párokat alkotnak és megbeszélik a témát vagy a kérdést, és (3) megosztják ötleteiket a csoport más tagjával.
- ✓ **2. lépés:** Gondolkodás – Az oktató először egy konkrét, gondolkodásra késztető kérdést tesz fel a résztvevőknek a megbeszélendő témával kapcsolatban. A résztvevők egy adott időtartam alatt (általában 3–5 perc) ötleteket gyűjtenek arról, amit a témáról tudnak vagy tanultak.
- ✓ **3. lépés:** Páros munka – Minden résztvevőnek egy másik résztvevővel kell párt alkotni. Az oktató dönthet úgy, hogy ő alakítja ki a párokat, vagy a hallgatók maguk választanak párt. A hallgató párok megosztják gondolataikat, megvitatják ötleteiket, és kérdéseket tesznek fel a témával kapcsolatban (5–10 perc).
- ✓ **4. lépés:** Megosztás – Minden csoport kiválasztja, melyikük fogja bemutatni a csoport többi tagjának a közös gondolatokat, ötleteket és kérdéseket. A közös „megosztás" után a párokat újra össze lehet hívni, hogy megvitassák, hogyan változott a gondolkodásuk a megosztást követően.

3. ábra. „Think–Pair–Share" tanulási stratégia. Forrás: www.readingrockets.org

Javasolt témák

- Növénytermesztési technikák, gyomkorlátozás
- A GMO-k használatának etikai szempontjai
- A biotechnológia hatása a terméshozamra
- Növényvédelmi lehetőségek az ökológiai gazdálkodásban
- Változások az állattenyésztésben

Tippek/trükkök

- A módszer alkalmazható napi tantermi tevékenységekben: fogalmak áttekintése, kérdések megvitatása, ötletgyűjtés, kvízek és ötletek kidolgozása.
- Ez a módszer különösen hatékony a kritikus gondolkodás elősegítésében és az együttműködésen alapuló tanulás ösztönzésében, amelyek elengedhetetlenek olyan területeken, mint a mezőgazdaság, ahol a problémamegoldás és a döntéshozatal kulcsfontosságú.

2.2 Ütemterv készítése

Szükséges idő:	Rugalmas, körülbelül 1 óra 30 perc – 3 óra
Szükséges anyagok:	Különböző méretű prezentációs kártyák és markerek
Helyszín:	Tanterem, székekből kialakított kör, közepén elegendő szabad hellyel

Célok:

- ✓ A projekt ütemtervének, mérföldköveinek és feladataiknak a megismerése.
- ✓ A lehetséges akadályok megismerése.
- ✓ Ötletek kidolgozása a lehetséges akadályok leküzdésére.

Leírás

Egy nagy projekt megvalósítása jelentős kihívás. Hasznos előre átgondolni az adott folyamatot, amennyire ez előre tervezhető. Ez a módszer vizuálisan ábrázolja az ütemtervet, a mérföldköveket és a feladatokat. A résztvevők egy csoportja (legfeljebb 25 fő) közösen dolgozik rajta, egyre több prezentációs kártyát helyezve a földre, ahol az ütemterv alakul. Az oktató arra ösztönzi a résztvevőket, hogy rendszerben foglaltan gondolkodjanak el a folyamatról: Mi a cél? Melyek a mérföldkövek? Milyen lépésekre van szükség a mérföldkövek megvalósításához? Milyen akadályok lehetségesek, és hogyan lehetne azokat megoldani?

Lépésről lépésre

- ✓ **1. lépés:** A résztvevők egy körben ülnek a székeken. A kör mindkét oldalán a padlón elhelyezett prezentációs kártyákon a következő feliratok szerepelnek: „kiinduló állapot (status quo) =, pl. konvencionális gazdaság” és „kívánt állapot/cél =, pl. ökológiai gazdaság”. A „Milyen lépéseket kell tennünk, hogy a status quo-ból a kívánt állapotba jussunk?” kérdést felírják egy flipchartra vagy táblára.
- ✓ **2. lépés:** Az oktató moderátorként működik, kártyákat ír és a padlóra helyezi őket. A fázisok során bárki, akinek van ötlete, felemelheti a kezét és javaslatot tehet.

Ez a gyakorlat 4 fordulóban végezhető el:

- Első forduló: A mérföldkövek meghatározása (nagyobb méretű kártyák)
- Második forduló: Az egyes mérföldkövek eléréséhez szükséges feladatok meghatározása (kisebb kártyák, pl. kék)

- Harmadik forduló: A lehetséges akadályok meghatározása (kisebb kártyák, pl. piros)
- Negyedik forduló: A lehetséges megoldások ötleteinek gyűjtése (kisebb kártyák, pl. zöldek)

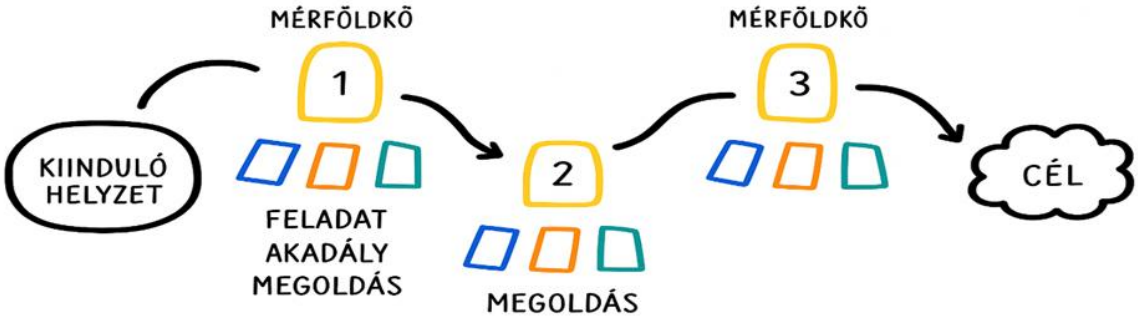

4. ábra. Roadmap készítési módszer. Forrás: a szerző saját készítése.

Tippek/trükkök

- Az oktató rja fel a négy fordulót (mérföldkövek, szükséges feladatok, lehetséges akadályok és lehetséges megoldások) egy flipchart táblára, hogy a hallgatók tisztában legyenek a folyamattal.
- Az oktató adjon egy perc gondolkodási időt minden fordulóban , mielőtt megnyitná a hozzászólások lehetőségét.
- A mérföldkövek azonosításához előzetesen szükség van némi elméleti ismeretre a témáról.
- A gyakorlat könnyebb és gyorsabb lesz, ha az oktató előre elkészíti pl. a mérföldkő kártyákat, és csak a 2–4. fordulót dolgozza át a hallgatókkal.
- A gyakorlat lerövidítése érdekében korlátozza a kártyák számát fordulonként – általában nem szükséges a folyamatot teljes részletességgel végigvinni.

2.3 Mozaik (Jigsaw, kirakós) módszer

Szükséges idő:	Legalább egy óra
Szükséges anyagok:	Számítógépek, internet, könyvek, kutatási cikkek stb.
Helyszín:	Tanterem

Célok:

- ✓ A hallgatók közötti együttműködés és csapatmunka ösztönzése.
- ✓ A kreativitás ösztönzése, a kritikus gondolkodás fejlesztése és az összes hallgató bevonása a tanulási folyamatba.
- ✓ A fogalmak egymásnak való elmagyarázása és a téma mélyebb megértése.

Leírás

A mozaik módszer egy kooperatív tanulási technika, amelyben a hallgatók egymásra utalva vesznek részt a közös cél elérése érdekében. Az együttműködésen alapuló tanulás, mint például a mozaik módszer, pozitív hatással van a hallgatók teljesítményére, javítja a hallgatók hozzáállását a témához, és erősíti a hallgatók közötti kapcsolatokat a hagyományos versenyközpontú vagy individualista tanulási módszerekhez képest. A mozaik módszer két kulcsfontosságú eleme a csoportcélok és az egyéni felelősségvállalás.

Lépésről lépésre

A mozaik módszer egyszerűségéről és könnyű megvalósíthatóságáról ismert. A módszer lépései:

- ✓ **1. lépés:** Leírás - Az oktató ismerteti a mozaik módszert és célját (javítja a tanulást) a résztvevőkkel, és elmondja, hogy a részvétel azzal is járhat, hogy kikerülnek a komfortzónájukból.
- ✓ **2. lépés:** Mozaik tanulócsoportok kialakítása - Az oktató felosztja a csoportot kisebb csoportokra, amelyek mindegyike 5-6 hallgatóból áll. A csoportoknak nem, képességek, háttér és egyéb releváns tényezők tekintetében sokszínűnek kell lenniük.
- ✓ **3. lépés:** Tartalom kiosztása - Minden mozaik csoport egy témát kap, amely altémákra vagy kisebb, kezelhető szakaszokra van felosztva. Minden tag egy altémát kaphat, azonban az altémák száma meg kell, hogy egyezzen a

csoporttagok számával. Ebben a szakaszban a csoport kijelölhet egy vezetőt a jobb szervezés biztosítása érdekében.

- ✓ **4. lépés:** „Szakértői csoportok” kialakítása – Az egyes mozaik csoportokból azok a hallgatók, akik ugyanazt az altémát kapták, összeülnek, hogy kidolgozzák a kapott altémát. Őket szakértői csoportnak nevezzük. A szakértői csoport ideiglenesen együttműködik, hogy mélyrehatóan vizsgálja a kijelölt altémát, információkat gyűjtsön, összefoglalja a legfontosabb pontokat. A csoport használhat tankönyveket, online forrásokat vagy bármilyen releváns anyagot.
- ✓ **5. lépés:** Visszatérés a mozaik csoportokhoz – A szakértői csoporttalálkozót követően a hallgatók visszatérnek az eredeti csoportjaikhoz, ügyelve arra, hogy minden csoportban legyen legalább egy „szakértő” a tartalom (téma) minden szakaszára vagy altémájára.
- ✓ **6. lépés:** Tanítás és megosztás – Ekkor minden hallgató oktatói szerepet vállal a mozaik csoporton belül. Feladatuk, hogy átadják csoporttársaiknak a tartalom kijelölt részével kapcsolatos tudásukat. Ez a lépés magában foglalja a magyarázatokat, a megbeszéléseket, a kérdések megválaszolását és annak biztosítását, hogy a csoport minden tagja megértse az anyagot.
- ✓ **7. lépés:** Felmérés és értékelés – Annak értékeléséhez, hogy a hallgatók mennyire értik és megjegyzik a tartalmat, kvízeket oldhatnak meg, vitákban vagy csoportos tevékenységekben vehetnek részt.
- ✓ **8. lépés:** Csoportszintű megbeszélés – A mozaik módszer lezárásaként a hallgatói csoport teljes létszámmal megbeszélést tarthat. A megbeszélés során a hallgatók megoszthatják egymással, amit tanultak, és elgondolkodhatnak a csapatmunka és az együttműködés fontosságáról.

Forrás: https://www.e-student.org/jigsaw-learning-method/

Javasolt témafelvetések

Fő téma:

- Az ökológiai növénytermesztés ciklusa (válassza ki a növényt)

Altémák:

- Talajelőkészítés, növényi igények
- Növények tápanyagellátása

- Fajtaválasztás, speciális igények
- Gyomok, kártevők és betegségek kezelése
- Betakarítás, betakarítás utáni kezelés, tárolás
- Marketing, gazdasági szempontok

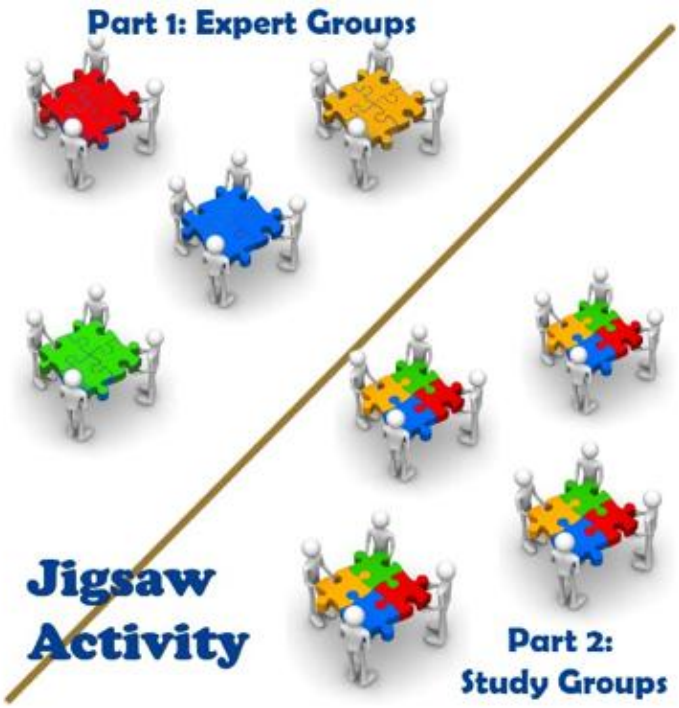

5. ábra. Jigsaw Active Learning: Szakértői csoportok és tanulmányi csoportok. Forrás: Tomaswick, L. (2017).

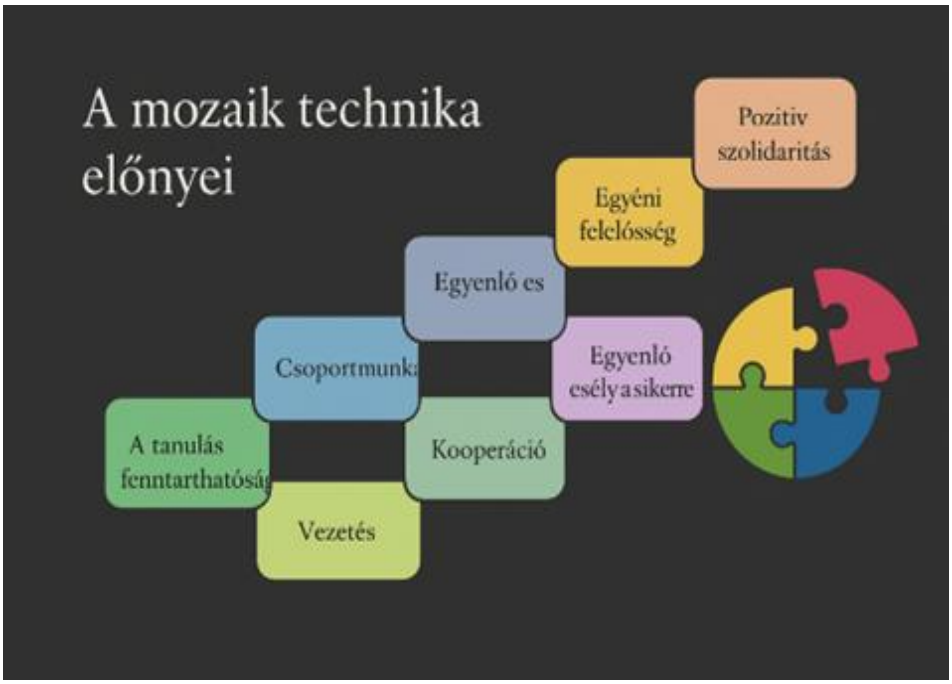

6. ábra. A kirakós osztálytermi technika előnyei. Forrás: Eachempati et al., (2017).

Tippek/trükkök

- A mozaik-módszerrel kapcsolatos gyakori nehézségek közé tartozik a csoporttagokkal való interakció, az időgazdálkodás és az egyének bátortalansága.
- A csoportokon belüli társas interakciók kezelése kihívást jelent. Ennek megoldására átlátható normákat lehet kialakítani, elősegíteni az önszabályozást és rotációs szerepeket kiosztani a csoporttagok között, így felhatalmazva őket arra, hogy önállóan kezeljék a csoporton belüli interakciókat és konfliktusokat."
- A rendelkezésre álló idő hatékony kihasználása (Időgazdálkodás) érdekében elengedhetetlen, hogy a csoporttagok egyértelmű utasítások révén megértsék szerepeiket és felelősségeiket. Az időhatékony, strukturált tevékenységek, például időzített beszélgetések, viták vagy rövid prezentációk alkalmazása segíthet a tanulási folyamatot a helyes irányban tartani.
- Egyesek vonakodhatnak a módszer alkalmazásától, ami gyakran a mozaik módszer hiányos ismeretéből vagy kényelmetlenségből fakad. Ilyen esetekben elengedhetetlen a módszer világos bemutatása, hangsúlyozva annak előnyeit a tanulási eredmények javításában és az együttműködési készségek fejlesztésében. A folyamat megkönnyítése érdekében célszerű egyszerűbb mozaik tevékenységekkel kezdeni, mielőtt bonyolultabb témákra térnének át.

További források

https://www.jigsaw.org/
http://serc.carleton.edu/sp/library/jigsaws/activities.html
http://sciencecases.lib.buffalo.edu/cs/collection/
https://www.cultofpedagogy.com/jigsaw-teaching-strategy/
http://www.kent.edu/ctl/educational-resources/active-learning-jigsaw/
http://teachertrainingasia.com/teaching-blog/

2.4 Hozzájárulás megszerzése

Szükséges idő: 30 perc

Szükséges anyagok:

Helyszín: Bárhol

Célok:

- ✓ A „beleegyezés” és a „konszenzus” fogalmának megismerése.
- ✓ A hozzájárulás moderálásának elsajátítása a gyorsabb döntéshozatal érdekében.
- ✓ Megoldások keresése komplex kérdésekre.

Leírás

Különbség van a „konszenzus” és a „beleegyezés” között. A konszenzus azt jelenti, hogy mindenki egyetért egy javasolt döntéssel, míg a beleegyezés azt jelenti, hogy mindenki úgy dönt, hogy elfogadja ezt a döntést, még akkor is, ha az nem az első választása. (Lehet, hogy nem tetszik nekik, de együtt tudnak élni vele.) Az emberek toleranciatartományát figyelembe véve a beleegyezés egyszerűbbé és gyorsabbá teszi a döntéshozatalt, mert nem szükséges, hogy minden tökéletes legyen.

A mérsékelt egyetértés jelentősen megváltoztathatja a csapatmunkát. Emellett a vitatott kérdésekkel kapcsolatos konfliktusok megoldásának eszközeként is szolgálhat. Ehhez figyelmesen meg kell hallgatni minden álláspontot, különösen az erőteljes aggályokat, majd meg kell fogalmazni egy javaslatot a közös továbbhaladásra. Az ökológiai gazdálkodás oktatása során javasoljuk ennek a módszernek az alkalmazását, például a vitás témákban kialakított álláspontok konszenzusának megtalálásához, mint például a mezőgazdasági politikához kapcsolódó kérdésekben.

Lépésről lépésre

- ✓ **1. lépés:** A témát egy vitatott állítás formájában mutatja be az oktató.
- ✓ **2. lépés:** Az oktató megkérdezi a csoportot: „Mit gondoltok erről?” Ideális esetben minden álláspontot és lényeges érvet meghallgatnak a kérdéssel kapcsolatban. Ha ezt a módszert nagyobb csoportra alkalmazzák, akkor legalább nyolc, ideális esetben különböző nézőpontú felszólalónak kell lehetőséget adni, hogy kifejtse álláspontját. A moderátorként működő oktató feljegyzi a legfontosabb kérdéseket egy táblára, hogy mindenki emlékezzen rájuk.

- ✓ **3. lépés:** Az oktató felteszi a csoportnak a következő kérdést: „Miután mindezt hallották, ki tud javaslatot tenni arra, hogyan lehetne megváltoztatni ezt az állítást?" A javasolt új állítást szó szerint leírják, hogy mindenki láthassa.
- ✓ **4. lépés:** Az oktató feltesz egy kérdést a csoportnak: „Van-e elég erős aggály vagy ellenvetés ezzel a javaslattal kapcsolatban? Ha igen, magyarázzák el és javasoljanak módosítást." A módosított változatot is leírják.
- ✓ **5. lépés:** Ez a folyamat, amelynek során a résztvevők megfogalmazzák aggályaikat, majd a kijelentést ennek megfelelően módosítják, addig folytatódik, amíg a csoportban már nem merül fel jelentős kifogás vagy ellenérv. Ekkor a javaslat elfogadottnak tekinthető.

Javasolt témafelvetések

Egy meglehetősen szélsőséges álláspont, amelyet a csoport vitathat és amelyről közös álláspontot fogalmazhat meg, például

- „Országunknak 2050-ig 100%-ban ökológiai mezőgazdaságra kell törekednie."
- „A szintetikus peszticideket teljesen be kell tiltani."

Tippek/trükkök

- ➢ Fontos, hogy a vita ne térjen el a strukturált csoportos beszélgetéstől, és ne váljon két vagy több résztvevő közötti vitává. Ez a moderáló oktató feladata. Gondoskodnia kell arról, hogy minden felszólaló közvetlenül a moderátorhoz szóljon, figyelmesen hallgasson, és minden fontos kérdést jegyezzen fel.

További források

Make Good Decisions Faster: Move from Consensus to Consent | By Gustavo Razzetti (fearless culture.design).

2.5 Csendes séta

Szükséges idő:	Rugalmas, 1-1,5 óra
Szükséges anyagok:	Opcionális: papír, színes ceruzák és színes tollak, flipchart
Helyszín:	Gazdaság

Célok:

- ✓ A hely szellemének (Genius loci) felfedezése.
- ✓ Az érzékek megnyitása és fogékonyságának növelése a természet iránt.
- ✓ Az egyéni kérdésfeltevés és a kritikus gondolkodás ösztönzése.
- ✓ Személyes kapcsolat kialakítása a környezettel, a természetes és mesterséges elemek tudatosításának erősítése.
- ✓ A tudatosság és a jelen pillanat tudatos megélésének ösztönzése, lehetővé téve a résztvevők számára, hogy teljes mértékben bele tudják helyezni magukat a környezetükbe

Leírás

A csendes séta célja, hogy segítse a hallgatókat tudatosabbá és fogékonyabbá válni környezetük iránt. A séta során minden hallgatónak meg kell figyelnie a gazdaság természetes és mesterséges elemeit, és tudatosítania kell a természetes folyamatokat. A vezető vagy kísérő irányítja a sétát anélkül, hogy konkrét dolgokra mutatna rá, így lehetővé téve minden hallgató számára, hogy önállóan fedezze fel a gazdaságot.

Lépésről lépésre

- ✓ **1. lépés:** Egyéni csendes felfedezés – Minden résztvevő körülbelül fél órán át teljesen csendben, egyedül járja be a gazdaságot. Ez idő alatt a hallgatóknak arra kell koncentrálniuk, hogy megfigyeljék környezetüket, anélkül, hogy beszélgetnének másokkal, konkrét dolgokra hívnák fel a figyelmet, vagy elterelnék figyelmüket más témák. Arra ösztönzik őket, hogy vegyék észre a gazdaság természetes és mesterséges elemeit, és jegyezzenek fel magukban kérdéseket vagy megjegyzéseket a későbbi megbeszéléshez.
- ✓ **2. lépés:** Újracsoportosulás és reflexió – Rövid pihenő után minden résztvevő visszatér az eredeti kiindulási pontra. Most lehetőségük nyílik megosztani

megfigyeléseiket és kérdéseket feltenni a gazdának. A résztvevők kérdezhetnek a gazdaság egyes jellemzőinek céljáról, például arról, hogy a halastónak gazdasági vagy pusztán rekreációs funkciója van, miért nem takarítottak még be bizonyos növényeket, például a kölest, vagy mi az oka annak, hogy a gazda bizonyos növényeket, például egy adott fajtájú tököt választott.

- ✓ **3. lépés:** Csoportos beszélgetés – Miután újra összegyűltek, a csoport megbeszéli a csendes séta során szerzett tapasztalatait. A résztvevők megoszthatják egymással, milyen volt a gazdaságot egyedül és csendben felfedezni, és milyen érzés volt megfigyelni a környezetet anélkül, hogy azonnal kérdéseket tettek volna fel. Megbeszélhetik, mi volt hasznos vagy tanulságos a csendes felfedezés során, valamint azokat a szempontokat, amelyek kihívást jelentettek vagy frusztrálóak voltak.

- ✓ **4. lépés:** Kreatív kifejezés – Minden résztvevőt felkérnek, hogy rajzolja le egy lapra, mi tetszett neki legjobban a csendes felfedezés során. Ez lehet a gazdaság egy konkrét eleme, például egy virág, egy bizonyos érzés vagy egy emlékezetes jelenet, mint például az ősszel lehullott levelek színei. Választhatnak olyan ember alkotta objektumokat is, amelyekkel találkoztak, például egy pajta vagy egy híd. Miután mindenki befejezte a rajzát, a csoport összegyűlik, hogy megossza és megvitassa a alkotásokat.

Tippek/trükkök

A csendes séta időtartama főként a terület nagyságától, valamint a hallgatók kérdéseinek típusától és számától függ. Ha a csendes séta után más tevékenységeket is tervez, akkor félreteheti a kérdéseket, amelyekre később térnek vissza, főként ha azok széleskörű témát érintenek, mint például a gazdaság vetésforgója vagy legeltetési módszerei. A gazdáknak nem kell mindenre azonnal magyarázatot adniuk. Az összes kérdést összegyűjtheti egy flipchart táblán, hogy a gyakorlat végére mindenki kérdése megválaszolásra kerüljön.

További források

A csendes séta a Ruskin Mill College (https://rmt.org/) módszerén alapul.

7. ábra. A gazda válaszol a résztvevők kérdéseire. Forrás: Ujj Apolka

2.6 Vizualizáció létrehozása

Szükséges idő:	1 óra 30 perc
Szükséges anyagok:	Papír (pl. flipchart), filctollak, prezentációs kártyák, asztalok
Helyszín:	tanterem

Célok:

- ✓ Az elméleti ismeretek mélyreható megértése.
- ✓ Az összefüggések megértése.
- ✓ Összetett információk memorizálása.

Leírás

Ez egy remek módszer a komplex információk mélyreható megértésének és memorizálásának elősegítésére. Az elméleti ismeretek többféle módon is bemutathatók, pl. szövegrészletek, rövid előadás vagy önálló kutatás formájában. A hallgatók előre megkapják a feladatot – a bemutatott ismeretek vizualizálását –, így egyénileg jegyzetelhetnek. Ezt követően megkezdődik a csoportmunka, és a vizualizációkat flipchartokra rajzolják. Végül legalább két-három eredményt kell bemutatni, összehasonlítani és megvitatni.

Lépésről lépésre

- ✓ **1. lépés:** Bemeneti fázis – Az információk bemutatása, pl. szövegrészletek, előadás vagy önálló kutatás formájában (a témától függően, kb. 30 perc).
- ✓ **2. lépés:** Vizualizációs fázis:
  - Csoportos eredmények: 2-5 hallgató csoportonként (kb. 5 perc)
  - Feladat: „Készítsen vizualizációt a korábban megszerzett ismeretekről!”
  - Csoportmunka (kb. 20-30 perc)
- ✓ **3. lépés:** Prezentációs fázis – 2-3 eredmény rövid bemutatása, összehasonlítás, kérdések és vita (20-30 perc).

Javasolt témafelvetések

A legtöbb elméleti ismeretre, folyamatra vagy modellre alkalmazható, pl.

- Átalakítási folyamat
- Kommunikációelméleti modellek

- A változatosabb vetésforgó bevezetésének hatásai
- A klímaváltozás hatása és következményei a mezőgazdaságra és az ökológiai gazdálkodásra, valamint az ökológiai gazdálkodásban a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás lehetséges intézkedései

8. ábra. A vizualizáció készítésének folyamata: a bemenettől a prezentációig. Forrás: a szerzők saját készítése.

Tippek/trükkök

- Amennyiben az információ előadás formájában kerül közvetítésre, biztosítani kell, hogy a tanulók hozzáférjenek a prezentációhoz, hogy azt a vizualizációs szakasz során áttekinthessék.

További források

A PowerPoint vagy a canva.com alkalmazások segítségével a hallgatók digitális vizualizációt is készíthetnek.

2.7 Értékesítési bemutató FAB-bal (Feature, Advantage, Benefit; Tulajdonság, Előny, Haszon)

Szükséges idő:	A feladat ismertetése: 5 perc Önálló munka: 15 perc Csoportos visszajelzés: 10 perc
Szükséges anyagok:	Két lehetőség: Kártyák, amelyekre tárgyak nevei vannak felírva. (Ha ezeket laminálják, akkor a jövőben ismételten felhasználhatók.) Különböző tárgyak egy sorba rendezve. A tárgyak (akár kártyákkal ábrázolják őket, akár nem) lehetnek mindennapi használati tárgyak, például tűzőgép, mobiltelefon, toll, óra, képkeret, konzervnyitó, termosz vagy fényképezőgép-állvány. Ez a két lehetőség kombinálható is, ha olyan tárgyakról készítünk kártyákat, amelyeket nehéz elhozni a képzésre, de mégis érdekesek lehetnek ehhez a gyakorlathoz.
Helyszín:	Tanterem

Célok:

- ✓ 30 másodperces bemutató készítése egy adott termékről (tárgyról).
- ✓ A hallgatók segítése abban, hogy megértsék, miért fontosabbak a termékből származó előnyök, illetve hasznok mint pusztán a termék tulajdonságai.

Leírás

Ez a módszer gyakorlati lehetőséget nyújt egy gyors értékesítési bemutató elkészítésére. A bemutató felépítése a FAB módszertanon alapul, amely a jellemzők, előnyök és hasznok (Features, Advantages, Benefits) rövidítéséből származik. Segít megérteni a jellemzőkkel szemben a haszon és az előnyök jelentőségét (mivel a legtöbb ember elsősorban a jellemzőkre koncentrál, nem pedig az előnyökre).

A FAB-módszer hatékonyan közvetíti az ökológiai gazdálkodásból származó termékek egyedülálló értékét azáltal, hogy összekapcsolja azok jellemzőit a konkrét előnyökkel,

amelyek megfelelnek a vásárlók értékrendjének és preferenciáinak. Akár személyes értékesítési helyzetben, marketinganyagokban vagy online platformokon, ez a megközelítés segíthet az értékesítés ösztönzésében és a tartós vásárlói hűség kiépítésében.

Lépésről lépésre

- ✓ **1. lépés:** Helyezze a kártyacsomagot vagy a tárgyakat az asztal közepére, és ültessen le mindenkit köré.
- ✓ **2. lépés:** Kérjen meg mindenkit, hogy válasszon egy tárgyat, és tartson egy 30 másodperces értékesítési prezentációt. Az értékesítési prezentációnak a FAB módszeren kell alapulnia, vagyis tartalmaznia kell a termék jellemzőit, előnyeit és hasznát.
- ✓ **3. lépés**: Kérjen meg egy önként jelentkezőt, hogy kezdje el az értékesítési beszédet.
- ✓ **4. lépés**: Minden bemutató után kérje meg a résztvevőket, hogy adjanak visszajelzést.
- ✓ **5. lépés**: Addig folytassa, amíg mindenki meg nem tartotta a bemutatót.
- ✓ **6. lépés:** Ha még van idő, a hallgatók folytathatják a bemutatót egy második körben.

Folytatásként megbeszélés következik:

I. A FAB-módszer melyik része tette meggyőzővé az értékesítési bemutatót ? (Várható „előnyök”)

II. Mi történik, ha a terméket csak a jellemzői alapján írják le?

III. Mi történik, ha a terméket nem az alapján mutatják be, amit tud, hanem az alapján, amit nem tud?

IV. Hol lehetne a FAB módszert közvetlen értékesítési bemutatón kívül még alkalmazni? (Várható „ötletek eladása másoknak”)

Tippek/trükkök

- ➢ Ideális esetben jó lenne, ha mindenki új tárgyakat próbálhatna ki, ezért a második kör előtt győződjön meg arról, hogy elegendő tárgy áll rendelkezésre. Javasolt olyan tárgyakat választani, amelyek kapcsolódnak a hallgatók hátteréhez (pl. egy adott biotermék).

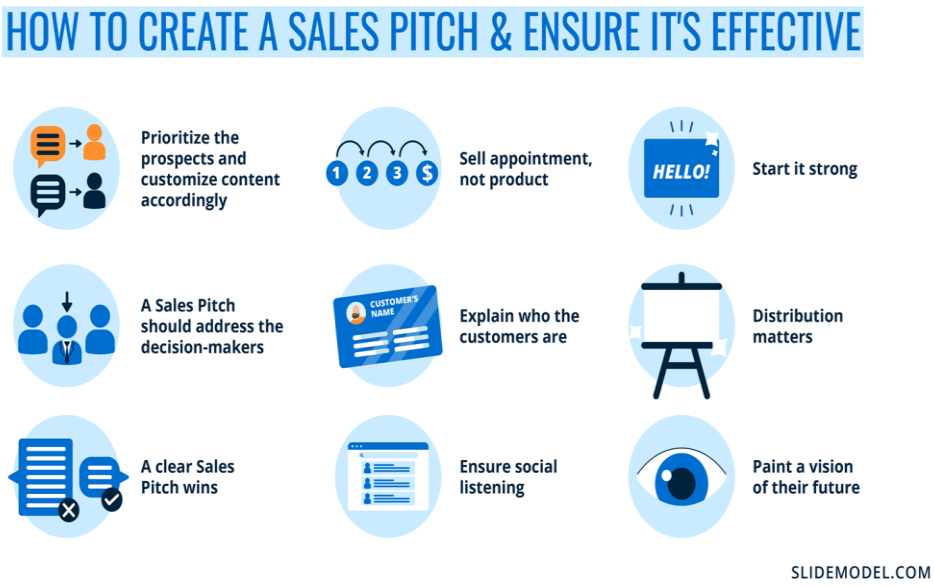

9. ábra. Hogyan készítsünk értékesítési pitch-et. Forrás: www.slidemodel.com

10. ábra. Tulajdonság–előny–haszon: a FAB-modell. Forrás: (Preuß, 2019).

Ajánlott területek a módszer alkalmazásához

Anwendbar im Bereich Marketing.

További források

https://blog.hubspot.com/sales/sales-pitch-examples

https://www.launchnotes.com/glossary/features-advantages-and-benefits-analysis-fab-analysis-in-product-management-and-operations

2.8 Akvárium módszer (Fishbowl)

Szükséges idő:	60 perc
Szükséges anyagok:	• Székekből kialakított kör (résztvevői létszámtól függően) • 3-6 szék a belső körben
Helyszín:	Nagyobb tanterem vagy szabad tér

Célok:

✓ Az ökológiai gazdálkodásra való áttérés előnyeinek és hátrányainak megvitatása.

✓ Saját vélemény kialakítása az ökológiai gazdálkodásra való áttérésről.

✓ A nézőpont megváltoztatása.

Leírás

A Fishbowl segítségével konstruktív vitákat és beszélgetéseket lehet folytatni egy adott témáról. Ez a módszer segít a vita folyamatának irányításában, még akkor is, ha sokan vesznek részt benne. Ennek során a csoport tagjai aktívan vesznek részt a téma megvitatásában, míg a többiek hallgatják őket és jegyzeteket készítenek a különböző nézőpontokról. A Fishbowl módszer ideális olyan helyzetekben, ahol számos nézőpont ütköztetésére lehet számítani. Emellett, képzések során és a hallgatók aktivizálása céljából számos téma kapcsán alkalmazható.

A Fishbowl módszer nagy előnye, hogy lehetőséget biztosít sok ember számára, hogy hangot adjon véleményének. Ezért is alkalmazható nagy csoportok esetén (max. 50 fő).

Lépésről lépésre

A terem előkészítése: A résztvevők és a közönség számára székeket rendeznek körbe, a belső körben 3-6 székkel (egy moderátor (oktató), 2-4 résztvevő vagy véleményvezér, és egy üres szék).

✓ **1. lépés:** Először a moderátor elmagyarázza a kérdést vagy témát, pl. egy vitát az ökológiai gazdálkodásra való áttérés előnyeiről (lehetőségek) és hátrányairól (akadályok).

✓ **2. lépés:** Ezután a moderátor elmagyarázza a vita szabályait (a külső kör csak hallgat, míg a belső kör megvitatja a témát), és meghív néhány (2-4) résztvevőt a külső

körből, hogy csatlakozzanak a Fishbowl belső köréhez. A moderátor szándékosan is kiválaszthatja azokat, akik így a belső körbe kerülnek. Ideális esetben a résztvevők jól ismerik a témát és tudnak érvelni véleményük mellett. Ez biztos vitaalapot ad és magas színvonalat biztosít.

- ✓ **3. lépés:** Megkezdődik a vita a Fishbowl belső körében. A külső körben ülők hallgatnak, jegyzetelnek és nem szakítják meg a belső kör vitáját.
- ✓ **4. lépés:** Amikor a belső kör valamelyik tagjának már nincs több érve, elhagyja a belső kört, és csatlakozik a külsőhöz. Bárki a külső körből átveheti a helyét. Középen mindig legalább 2 személynek kell részt vennie a vitában.
- ✓ **5. lépés:** 60 perc elteltével a moderátor lezárja a Fishbowl-ülést azzal, hogy összefoglalja a megvitatott legfontosabb pontokat, és megköszöni minden résztvevőnek az érdekes vitát.

A Fishbowl technikához nem feltétlenül szükséges moderátor, de ajánlott alkalmazni. A moderátor a belső körben ül, de nem vehet részt a vitában, ehelyett arra koncentrál, hogy biztosítsa a vita zökkenőmentességét. A moderátornak gondoskodnia kell arról, hogy csak a belső körben ülő hallgatók beszéljenek, a külső körben ülők pedig hallgassanak. Ezenkívül a moderátor kérheti a résztvevőket, hogy térjenek vissza a témához, ha túlságosan eltérnek attól.

Ajánlott területek a módszer alkalmazásához

- Áttérés az ökológiai gazdálkodásra.
- Kommunikáció és együttműködés az ökológiai gazdálkodásban.
- Fenntarthatóság a kockázatok és az éghajlatváltozás mellett: Az ökológiai gazdálkodás előnyei és hátrányai más alternatív gazdálkodási módokhoz képest, mint például permakultúra, regeneratív mezőgazdaság.

Tippek/trükkök

- ➢ A moderátor ideális esetben minél több hallgatót ösztönöz a Fishbowl-vitában való részvételre. Emellett emlékezteti a külső kört, hogy figyeljenek, és ha szükséges, állítsák le a Fishbowl-on kívüli vitákat.

- A csoport méretétől és a terem akusztikájától függően hasznos lehet mikrofonok használata.

Két lehetőség létezik:

Nyitott Fishbowl: A középső szék üresen marad. A vita során bármelyik pillanatban a résztvevők külső köréből bárki csatlakozhat a Fishbowl-hoz. Amikor új személy csatlakozik, a Fishbowl egyik jelenlegi tagjának önként el kell hagynia a helyét, így felszabadul egy szék. A vita folytatódik, miközben a résztvevők belépnek és kilépnek a Fishbowl-ból.

Zárt Fishbowl: Minden szék foglalt. A Fishbowl-ban résztvevők folytatják a beszélgetést, amíg le nem jár az előre meghatározott idő. Ekkor a Fishbowl összes tagja kilép a külső körbe és egy új csoport lép be a Fishbowl-ba a közönség soraiból. A beszélgetés ezután folytatódik. Ismételjük addig, amíg a Fishbowl-ban sok tag vagy mindenki részt vett.

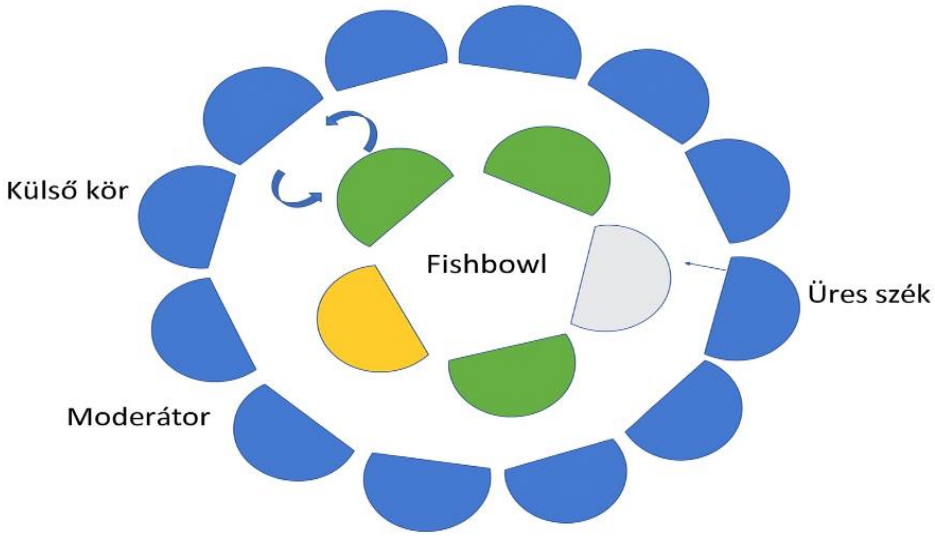

11. ábra. Fishbowl illusztráció. Forrás: Thüringer Ökoherz e.V. (Adelman, 1993 nyomán).

További források

https://www.skillsconverged.com/blogs/free-training-materials/fishbowl-conversation-technique
https://www.betterevaluation.org/methods-approaches/methods/fishbowl-technique
https://projekte-leicht-gemacht.de/blog/softskills/kommunikation/fishbowl-methode/
https://www.youtube.com/watch?v=JVCFGLVZA3w

2.9 Véleménybarométer

Szükséges idő:	30-45 perc
Szükséges anyagok:	• Két papírlap (A4) • Felirat az első lapon: „Teljesen egyetértek”. • Felirat a második lapon: „Nem értek egyet”.
Helyszín:	Tanterem vagy a szabad tér

Célok:

- ✓ Új téma dinamikus bevezetése.
- ✓ A csoportban meglévő különböző nézetek megismerése.
- ✓ Véleményalkotásra ösztönzés.
- ✓ Oktatók számára: A hallgatók tudásszintjének gyors áttekintése.

Leírás

A véleménybarométer egy szociometriai módszer, amelynek segítségével bemutatható és vizualizálható a tanulócsoport egy adott témával kapcsolatos véleményének sokfélesége. A hallgatók eldöntik, hogy az adott kérdésben hol állnak a „Teljesen egyetértek” és a „Nem értek egyet” közötti skálán. Az oktató néhány főt megkérhet, hogy magyarázzák el döntésüket, a választásuk jobb megértése céljából. Fontos, hogy a csoporton belül ne vitassák meg és ne ítéljék el egyesek álláspontját vagy véleményét.

Lépésről lépésre

Előkészítés: Az oktató két papírlapot („Teljesen egyetértek” és „Nem értek egyet”) helyez el a terem két ellentétes oldalán.

- ✓ **1. lépés:** Az oktató elmagyarázza a módszert.
- ✓ **2. lépés:** Felteszi az első kérdést. A résztvevőknek most van egy kis idejük, hogy elhelyezkedjenek a két szélsőséges álláspont között.
- ✓ **3. lépés:** Miután mindenki megtalálta a helyét, az oktató három vagy több hallgatót megkér, hogy magyarázzák el, miért állnak ebben a pozícióban, és osszák meg véleményüket. Érdemes megkérdezni a legszélsőségesebb (pl. nem értek egyet) és egy semleges véleményt megformálót (aki a 2 papírlap között áll középtájt).

Ajánlott területek a módszer alkalmazásához

- Az ökológiai gazdálkodás kis volumene miatt nem tud jelentősen hozzájárulni a világ élelmezéséhez.
- Az ökológiai gazdálkodás az egyetlen ésszerű megoldás a klímaváltozás elleni küzdelemre.
- Az ökológiai gazdaságok hozzájárulnak az ökoszisztémák védelméhez. Itt megvitatható, hogy az ökológiai gazdálkodás milyen különleges hatással van a környezetre (vízre, talajra, fajokra, stb.).
- Az ökológiai gazdálkodásra való áttérés magas költségekkel és személyes erőforrásokkal jár.
- Az ökológiai gazdálkodásra való áttérést az államnak és az EU-nak jobban kellene támogatnia/finanszíroznia. Megvitatható, hogy milyen kihívásokkal és előnyökkel járna a hatékonyabb finanszírozás/támogatás.

Tippek/trükkök

- Legfeljebb hat kérdést érdemes megfogalmazni, hogy legyen elég idő a válaszok megvitatására.
- Kerülni kell a válaszok értékelését vagy kommentálását, és nem szabad vitát indítani a tanulók között. Azonban ha helytelen válaszok merülnek fel, reagálni mindenképp érdemes, és röviden megosztható a saját tapasztalat is.

További források

https://www.anti-radicalisation-handbook.isp.org.pl/en/methods/opinion-barometer
https://www.endlich-wachstum.de/kapitel/materials-in-english/methode/opinion-barometer/

2.10 Gazdag kép (Rich Picture)

Szükséges idő:	10-45 perc
Szükséges anyagok:	• Ceruzák, papír, színes filctollak vagy festőprogrammal ellátott elektronikus eszközök.
Helyszín:	Tanterem, szabad tér

Célok:

✓ A megoldani kívánt probléma meghatározása.

✓ Strukturált helyzetfeltárás a probléma kapcsán.

Leírás

A Rich Picture egy olyan módszer, amely lehetővé teszi a résztvevőknek, hogy leírjanak, feltárjanak, felismerjenek és meghatározzanak egy helyzetet, diagramok, szimbólumok és szavak segítségével kifejezve azt. A Rich Picture segít megérteni egy helyzet összetettségét. Egy olyan gondolkodásmód, amely a teljes képet veszi figyelembe. Azon az elgondoláson alapul, hogy „egy kép többet mond ezer szónál". A Rich Picture módszer csoportosan vagy egyénileg is alkalmazható. Ez a módszer segít elindítani a vitát és elősegíti a helyzet széles körű és közös megértését.

Lépésről lépésre

✓ **1. lépés:** A megoldani kívánt probléma meghatározása.

✓ **2. lépés:** Részletes kép készítése egy nagy papírlap, rajzeszközök, képek, szavak és szimbólumok segítségével, amely az adott problémakört feltárja.

✓ **3. lépés:** A központi elemek felrajzolása után fokozatosan kell a részleteket hozzáadni.

✓ **4. lépés:** Szimbólumokkal és illusztrációkkal a különböző elemek és azok közötti kapcsolatokat kell megjeleníteni.

✓ **5. lépés**: Vonallal és nyilakkal az interakciókat, irányokat és visszacsatolásokat lehet kiemelni.

✓ **6. lépés**: A hallgatók bemutatják a gazdag képeiket és elmagyarázzák azokat.

✓ **7.lépés:** A résztvevők által készített képeket össze lehet hasonlítani és csoportosítani az ötleteket, amelyek a felvetett probléma megoldására szolgálnak.

12. ábra. „Rich picture" illusztráció. Forrás: mspguide.org

Tippek/trükkök

- A résztvevőket ösztönözni kell, hogy ne féljenek a rajzolástól, valamint legyenek kreatívak.

További források

https://mspguide.org/2022/03/18/rich-picture/
https://www.youtube.com/watch?v=q7CTREXtFuk

3. FEJEZET: MINTAKURZUSOK

A mintakurzusok leírását úgy alakítottuk ki, hogy az egyes képzési napok tartalma és felépítése átlátható és könnyen követhető legyen az oktatók és a hallgatók számára. Minden javasolt tematikus nap közvetlenül kapcsolódik a tanmenet adott moduljához és az oktatási anyag releváns fejezetéhez, így biztosítva a gyakorlati megvalósítás sikerét.

Minden témához egy rövid leírást adunk, amely bemutatja a főbb témaköröket és célkitűzéseket, ezt követi az adott napon feldolgozandó anyag strukturált bontása. Emellett meghatározzuk azokat a tanulási eredményeket, amelyeket a résztvevőknek várhatóan el kell érniük, megkönnyítve ezzel az oktatók munkáját, akik módszereiket ehhez tudják igazítani.

A napi ütemezést ezt követően egy áttekinthető táblázatos formában mutatjuk be, amely nemcsak a tevékenységek sorrendjét tartalmazza, hanem olyan gyakorlati szempontokat is, mint a kávészünetek, a csoportmunka és az időkeretek. Részletes módszertani javaslatokat is adunk, az előadásoktól és megbeszélésektől kezdve az interaktív gyakorlatokig, lehetővé téve az oktatók számára, hogy a képzést saját környezetükhöz igazítsák.

Fontos hangsúlyozni, hogy a mintakurzus gyűjtemény nem előírás, csak rugalmas útmutatóként szolgál. Mindazonáltal olyan megoldásokat javasol, amelyeket a gyakorlatban már tesztképzés formájában kipróbáltunk, és hatékonynak bizonyultak. Az oktatókat arra ösztönözzük, hogy a tartalmat, az időbeosztást és a módszereket a hallgatók igényeihez és a képzési környezet sajátosságaihoz igazítsák.

3.1 A gazdaság-alkalmasság elemzése az ökológiai gazdálkodásra való átállás során

- Mintakurzus az „Ökológiai gazdálkodásra való áttérés a felsőoktatásban" tanmenet 1. moduljához, melynek címe: "Az ökológiai gazdálkodásra való átállás elmélete és gyakorlata"
- Az ehhez a kurzushoz kapcsolódó oktatási anyag a „Út az ökológiai gazdálkodás felé - Az átállást segítő kiemelt témakörök" 1. fejezetében található, melynek címe: "A gazdaság-alkalmasság elemzése az ökológiai gazdálkodásra való átállás során"

Rövid leírás

Ez a kurzus alapvető ismereteket és eszközöket nyújt a tanulók számára annak értékeléséhez, hogy egy gazdaság mennyire alkalmas az ökológiai gazdálkodásra való átállásra. A kurzus olyan kulcsfontosságú értékelési területeket fed le, mint a talajállapot, a környezeti hatások, az ökológiai gazdálkodás alapelvei, valamint a gazdaságirányítási gyakorlatok. A kurzus lehetővé teszi, hogy a résztvevők megalapozott döntéseket hozzanak az ökológiai gazdálkodásra való sikeres átállás érdekében.

A kurzus egy jó gyakorlat bemutatásával zárul, amely egy valós példán keresztül szemlélteti a sikeres értékelési és átállási folyamatot.

Tanulási eredmények

A kurzus végére a résztvevő képes lesz:

- értékelni az ökológiai gazdálkodásra való átállás hatásait és előnyeit a biodiverzitásra, a vízkészletekre és az ökoszisztémák fenntarthatóságára gyakorolt hatások szempontjából;
- meghatározni a gazdaság felkészültségét, valamint felvázolni az ökológiai gazdálkodásra való sikeres átállás gyakorlati lépéseit;
- feltárni a gazdaság egyedi jellemzőit (genius loci) az ökológiai gazdálkodásban rejlő lehetőségekkel összefüggésben, miközben ösztönzi a kritikus gondolkodást és az elemző megközelítést az alkalmasság értékelése és a fejlesztendő kulcsterületek beazonosítása érdekében;

- feltérképezni a gazdaság természeti és mesterséges elemeit, elmélyítve annak megértését, hogy milyen tényezők tesznek egy környezetet alkalmassá az ökológiai gyakorlatok alkalmazására;
- fejleszteni a közös problémamegoldás és az ötletmegosztás képességét.

A rövid kurzus felépítése

Helyszín	Olyan gazdaság, ahol lehetőség van előadások tartására és irányított szakmai beszélgetésekre.
Ideális időszak	Az év bármely időszakában, lehetőleg tavasztól őszig.
1. idősáv *90 perc*	Ebben az idősávban a bevezető előadás bevonja a résztvevőket, megismerteti őket az ökológiai gazdálkodás alapelveivel, miközben a tanulók összegyűjtik és rendszerezik meglévő tudásukat.
Ajánlott oktatási módszertan	**Jégtörő gyakorlat és irányított beszélgetés** **1. lépés: Az oktató bemutatkozik, ismerteti a nap céljait és felépítését.** **2. lépés: Az oktató megkéri a résztvevőket, hogy mondják el a nevüket, a lakóhelyüket, valamint egy dolgot, amit már tudnak az ökológiai gazdálkodásról.** Ez megvalósítható irányított kérdések segítségével is, például: • „Mit jelent számodra az ökológiai gazdálkodás?” • „Milyen szavak jutnak eszedbe, amikor azt hallod: ökológiai gazdálkodás?” • „Szerinted mi a legnagyobb kihívás az ökológiai gazdálkodók számára?” **3. lépés: A válaszokat az oktató felírja a táblára vagy egy flipchartra, hogy azonosítsa a közös gondolatokat.** Ez a gyakorlat segít a bizalom kialakításában, a közös tudás feltérképezésében, valamint a részvételre épülő tanulási folyamat megalapozásában. **4. lépés: A résztvevők két mondatban kifejtik válaszaikat.** **Mini-előadás az ökológiai gazdálkodás alapelveiről**

	Az oktató egy rövid prezentáció segítségével bemutatja az ökológiai gazdálkodás alapelveit.
Szünet: 30 perc	
2. idősáv: (90 perc)	Ebben az idősávban a résztvevők feltérképezik a gazdaság környezetét és adottságait, annak érdekében, hogy elemezzék annak jelenlegi helyzetét, és közösen ötleteljenek az átállással kapcsolatos konkrét kihívásokról.
Ajánlott oktatási módszer	**Néma séta reflexióval** **1. lépés: Egyéni, néma felfedezés** Minden résztvevő 15 percet tölt a gazdaság néma bejárásával, a környezet megfigyelésével, beszélgetés és zavaró tényezők nélkül. A cél az, hogy a résztvevők megfigyeljék mind a természeti elemeket, mind az ember által létrehozott objektumokat, és jegyezzék meg fejben azokat a kérdéseket, amelyek később feltesznek. A séta során beazonosítsák azokat a pozitív és negatív tényezőket, amelyek a gazdaságot alkalmassá vagy kevésbé alkalmassá teszik az ökológiai gazdálkodásra (pl. infrastruktúra, biodiverzitás, a gazdaság elhelyezkedése, tápanyag-utánpótlási lehetőségek, humán erőforrások). **2. lépés: Újraegyesülés és reflexió** A résztvevők visszatérnek a sétából, megosztják megfigyeléseiket, valamint összegyűjtik a gazdaság jellemzőivel, a termesztett növények megválasztásával vagy a gazdálkodási döntésekkel kapcsolatos kérdéseiket, amelyeket az oktató flipchartra rögzít. (Opcionális: A résztvevők megoszthatják azt is, milyen érzés volt egyedül, csendben felfedezni a területet, kiemelve, mit találtak értékesnek, meglepőnek vagy nehéznek a folyamat során.) A képzési nap végén a csoport közösen áttekinti a felmerült kérdéseket és válaszokat.
Ajánlott oktatási módszertan	**Gondolkodj – Dolgozz párban – Oszd meg (Think–Pair–Share)**

	1. lépés: Az oktató feltesz egy kritikus kérdést. Például: *„Milyen stratégiák alkalmazhatók a talaj termékenységének javítására ebben a gazdasági környezetben?”* VAGY *„Milyen talajerőgazdálkodási gyakorlatok valósíthatók meg a talajszerkezet és a talajtermékenység javítása érdekében az ökológiai gazdálkodásra történő átállás során?”* **2. lépés: Gondolkodás.** A résztvevők csendben, egyénileg leírják válaszaikat (5 perc). **3. lépés: Páros munka.** A résztvevők párokban megbeszélik válaszaikat, és megvitatják a lehetséges megoldásokat (10 perc). **4. lépés: Megosztás.** A párok vagy kisebb csoportok elmondják az egész csoportnak az összegyűjtött megoldásaikat előtt (15 perc). (Opcionális: Az oktató a javasolt megoldásokat flipcharton rögzíti.)
Ebédszünet: (60 perc)	
3. idősáv: (60 perc)	Ebben az idősávban a tanulók megismerik, hogy hogyan alkalmazható az elméleti tudás a gyakorlatban.
Ajánlott oktatási módszertan	**Mini-előadás az ökológiai gazdálkodás elméletének gyakorlati megvalósulásáról** Az oktató rövid előadás keretében bemutatja, hogyan jelennek meg az ökológiai gazdálkodás elméleti alapelvei a mindennapi gyakorlatban. (A prezentáció javasolt témái lehetnek többek között: talajtermékenység, biodiverzitás, állattartás, vízgazdálkodás, környezetszennyezés megelőzése stb.) Példa: A biodiverzitásról szóló előadás kiterjedhet olyan gyakorlatokra, mint a vetésforgó alkalmazása, őshonos állatfajok tartása, vegyes kultúrák, virágzó sávok kialakítása, valamint a csökkentett talajművelés.
Szünet: (30 perc)	
4. idősáv: (60 perc)	Ebben az idősávban a résztvevők megismerkednek a gazdálkodó tapasztalataival.

Ajánlott oktatási módszertan	**Az ökológiai gazdálkodásra történő átállás a gyakorlatban**. **Az ökológiai gazdálkodó tapasztalatainak bemutatása** Az ökológiai gazdálkodásra sikeresen átállt gazdálkodó strukturált kérdések mentén ismerteti motivációját, magát az átállási folyamatot, a kihívásokat és azok leküzdését: **1. lépés – Döntés és célkitűzés** Mi motiválta az átállást? Mi segítette a végső döntés meghozatalát? Milyen információforrásokra támaszkodott? **2. lépés – Talajegészség és input-változás** Hogyan tartotta fenn vagy javította a talaj termékenységét, és hogyan kezelte az inputanyagok változását? Milyen hatással volt ez a gazdaság működésére, a talaj minőségére, a hozamra stb.? **3. lépés – Diverzifikáció és növényösszetétel tervezés** Mi volt az elképzelése a diverzifikáció kapcsán? Hogyan segítette a diverzifikáció a gazdaság szerkezetének átalakítását? **4. lépés – Állattartás integrálása** Hogyan zajlott az állattartás integrálása a gazdaságba? Milyen hatással volt ez a gazdaság profiljára vagy hogyan változtatta meg azt? **5. lépés – Tanúsítás** Miért fontos a tanúsítvány? Van-e előnye a gazdaság számára a bio minősítésnek? Milyen kihívásokat tár fel a tanúsítási folyamat?
5. idősáv: (30 perc)	Ebben az idősávban a résztvevők leellenőrzik, hogy választ kaptak-e a kurzus során felmerült kérdéseikre.
Ajánlott oktatási módszertan	**Irányított nap végi visszajelzés**

	A képzési nap végén a csoport közösen áttekinti a flipchartra felírt kérdéseket és válaszokat.

13. ábra: Néma séta a gazdaságban (Forrás: Ujj Apolka 2023).

14. ábra: Az észrevételek és kérdések összegyűjtése flipcharton (Forrás: Ujj Apolka 2023).

3.2 Vegyszermentes gyomkorlátozás az ökológiai gazdálkodásban

- Mintakurzus az "Ökológiai gazdálkodásra való áttérés a felsőoktatásban" tanmenet "Meglévő gyakorlatok adaptálása az ökológiai gazdálkodáshoz" című 2. moduljához.
- A kurzushoz kapcsolódó oktatási anyagot „Az ökológiai gazdálkodáshoz vezető út. Válogatott témák az átállás megkönnyítésére" című kiadvány 2. fejezete „Gyomkorlátozás" tartalmazza.

Rövid leírás

A kurzus célja, hogy biztosítsa a résztvevők számára azokat az ismereteket és fejlessze azokat a készségeket, amelyek nélkülözhetetlenek a hatékony vegyszermentes gyomkorlátozás módszereinek alkalmazásához az átállási időszak alatt és azt követően. A herbicidek elhagyásakor a teljes termesztési rendszer átalakítására van szükség, ezért a kurzus bemutatja a megelőző és agrotechnikai megközelítéseket, valamint a közvetlen gyomszabályozási módszereket is.

Fő témakörök:

- A művelt területek túlzott gyomosodásának okai
- Megelőző és termesztéstechnológiai módszerek
- Vegyszermentes gyomszabályozás keskeny sorközzel vetett növényeknél
- Vegyszermentes gyomszabályozás kapás növényeknél

Tanulási eredmények

A kurzus végére a résztvevő képes lesz:

- megérteni az ökológiai gazdálkodási rendszerekben alkalmazott gyomkorlátozási módszereket és megközelítéseket;
- az adott környezeti feltételekhez igazodva megtervezni és alkalmazni a gyomszabályozást, valamint kreatív megoldásokat használni különböző vegyszermentes módszerek esetén;
- alkalmazni a legújabb fejlesztéseket a gyakorlatban;
- hatékonyan kommunikálni tudását és tapasztalatait, valamint megalapozott szakmai véleményt alkotni

A kurzus oktatási módszerei ösztönzik az együttműködést, a kreativitást és a csapatmunkát a résztvevők körében.

A rövid kurzus felépítése

Helyszín	Tanterem
Ideális időszak	Az év bármely időszakában
1.idősáv: *(90 perc)*	A gyomkorlátozás alapjai, a túlzott gyomosodás okai a szántóföldi növényeknél, megelőző és termesztéstechnológiai módszerek
Ajánlott oktatási módszertan	**Bevezetés (15 perc)** Az oktató bemutatja a kurzus céljait, az alkalmazott oktatási módszereket és az időbeosztást. **Gondolkodj – Dolgozz párban – Oszd meg (Think–Pair–Share) (15–20 perc)** Az oktató feltesz egy kérdést, például: *„Milyen stratégiák és gyomszabályozási módszerek válthatják ki a kémiai megoldásokat?”* A módszer részletes leírását a „Az ökológiai gazdálkodás pedagógiája a felsőoktatásban” című kiadvány (2., 3. és 4. lépés) tartalmazza. **Rövid előadás (40 perc)** Az előadás témái: A túlzott gyomosodás okai a szántóterületeken, valamint megelőző és termesztéstechnológiai módszerek **Jigsaw-módszer** Az oktató a „Az ökológiai gazdálkodás pedagógiája a felsőoktatásban” című kiadványban leírt módszer 1., 2., 3. és 4. lépését alkalmazza. Minden jigsaw- és szakértői csoport általában 4 résztvevőből áll. A gyakorlat tartalma: Fő téma: *A gyomkorlátozás megelőző, közvetett módszerei* *Altémák:* *Vetésforgó és takarónövények alkalmazása gyomelnyomás céljából* *Talajművelési gyakorlatok*

	Mulcsozás és legeltetés alkalmazása *A vetéstávolság optimalizálása, a vetésidő és a kaszálás időzítése*
Szünet: (30 perc)	
2.idősáv: *(90 perc)*	Jigsaw módszer – folytatás A résztvevők szakértői csoportokat **alakítva folytatják** az önálló munkát, amely során alaposan feldolgozzák a kijelölt altémákat. Ehhez használhatják a rendelkezésükre bocsátott oktatási anyagot, valamint online/internetes forrásokat (például YouTube, MI, vagyis mesterséges intelligencia-eszközök) és egyéb releváns forrásokat.
Ajánlott oktatási módszertan	Jigsaw-módszer – a szakértői csoportok következtetéseinek megosztása (5–6. lépés) A résztvevők visszatérnek a jigsaw-csoportjaikba, ahol megosztják a szakértői csoportban levont következtetéseket. A jigsaw csoport tagjai közösen elemzik azokat, majd ennek alapján kitöltik a kiosztott feladatlapot.
Ebédszünet: (60 perc)	
3.idősáv: *(90 perc)*	**A Jigsaw módszer folytatása a 7. és 8. lépéssel (30 perc).**
Ajánlott oktatási módszertan	**Előadás (60 perc)** **Témák:** Vegyszermentes gyomszabályozás keskeny sorközzel vetett növényeknél Vegyszermentes gyomszabályozás kapás növényeknél (ppt prezentáció, filmek, internetes források, pl. YoutúTube videók, oktatási anyag)
Szünet: (15 perc)	
	Csoportmunka (45 perc) A csoportok kidolgoznak egy gyomszabályozási stratégiát egy általuk kiválasztott, ökológiai gazdálkodási rendszerben termesztett növénykultúrára. A stratégiának tartalmaznia kell mind megelőző,

	mind közvetlen gyomiszabályozási módszereket. A blokk végén, minden csoport ismerteti a többiekkel a kidolgozott stratégiát.
Szünet: (30 perc)	
4.idősáv: *(90 perc)*	**Összegzés**
Ajánlott oktatási módszertan	Összefoglalás és reflektálás Oktató által facilitált megbeszélés, strukturált és irányított kérdések alkalmazásával Értékelő kérdőív kitöltése a résztvevők részéről **Egyéb javaslatok:** Ajánlott, hogy a szakértői csoportok választanak egy vezetőt, aki koordinálja a csoportmunkát és kiosztja a feladatokat. A résztvevők a témák összetettségétől függően hosszabb időt is kaphatnak az altémák feldolgozására. **Strukturált útmutató használata:** Ajánlott biztosítani a résztvevők számára egy kulcskérdéseket vagy támpontokat tartalmazó útmutatót, annak érdekében, hogy a leglényegesebb szempontokra tudjanak fókuszálni. **Szemléltető eszközök alkalmazása:** Célszerű bátorítani a szakértő szerepében lévő résztvevőket, hogy altémáik bemutatásakor használjanak szemléltető eszközöket (diagramok, táblázatok, infografikák), a jobb megértés érdekében. **Visszajelzés a társaktól:** Minden szakértő prezentációja után a csoporttagok adhatnak konstruktív visszajelzést, a jobb megértés és az aktív részvétel érdekében. **Szakértő-rotáció alkalmazása:** Nagyobb létszámú kurzusok esetén a szakértők felváltva dolgozhatnak különböző csoportokkal, amelynek az előnye, hogy a résztvevők többféle nézőpontot ismerhetnek meg, és a tanulás is hatékonyabbá válik. **Értékelési módszerek alkalmazása:** A kvízek, reflexiós kérdések vagy a csoportok által készített összefoglalók az adott módszer hatékonyságának és a tartalom elsajátításának értékelésére

	alkalmazhatók.**Aktív részvétel ösztönzése:** Érdemes bátorítani az interaktív tevékenységeket, például az altémákhoz kapcsolódó szerepjátékokat, vitákat vagy problémamegoldó gyakorlatokat. **Virtuális kollaborációs tér biztosítása:** Ha a résztvevők hosszabb ideig dolgoznak az altémákon, az online eszközök használata elősegítheti a csapatmunkát és az anyagok megosztását.

3.3 Az ökológiai gazdálkodásra való átállás gazdasági szempontjai

- Mintakurzus az "Ökológiai gazdálkodásra való áttérés a felsőoktatásban" tanmenet „A gazdasági ismeretek elsajátítása az átállás során és azt követően" című 3. moduljához.
- A kurzushoz kapcsolódó oktatási anyagot „Az ökológiai gazdálkodáshoz vezető út. Válogatott témák az átállás megkönnyítésére" című kiadvány 3. fejezete „Az ökológiai gazdálkodásra való átállás gazdasági vonatkozásai" tartalmazza.

Rövid leírás

Az egynapos kurzus a gazdasági és pénzügyi szempontokat tárgyalja az ökológiai gazdálkodásra átállás során, különös tekintettel ezen időszak kihívásaira. A résztvevők megismerkednek a farmmenedzsment alapfogalmaival (stratégiai tervezés, erőforrás-allokáció, kockázatkezelés); elsajátítják az ökológiai gazdálkodásra átálló gazdaságra szabott fenntartható üzleti modell vászon (Sustainable Business Model Canvas) kidolgozását és az ökológiai alapelvekkel és a fogyasztói elvárásokkal összhangban álló marketingterv elkészítésének alapjait.

Tanulási eredmények

A kurzus végére a résztvevő képes lesz:

- rendszerszemléletet alkalmazni a gazdaság összetett működtetése során
- kitűzni egyértelmű célokat a gazdaság vezetése számára
- feltérképezni a gazdaság elemeit és közöttük lévő kapcsolataikat
- azonosítani és megfogalmazni a vállalkozás (gazdaság) küldetését
- kidolgozni az üzleti modellt, amely egyaránt a hatékonyságra és az értékteremtésre (társadalmi és környezeti értékekre) fókuszál
- elkészíteni egy egyszerű, könnyen alkalmazható marketingtervet
- részt venni csapatmunkában (közös gondolkodás, alkotás és prezentáció)
- együttműködni és kapcsolatokat építeni

A rövid kurzus felépítése

Helyszín	Tanterem
Idealis időszak	Az év bármely időszakában
1. idősáv: 90 perc	Üzleti modell Vászon (Business Model Canvas, BMC) és Fenntartható Üzleti Modell Vászon (Sustainable Business Model Canvas) – concept presentation
Ajánlott oktatási módszertan	Az első blokkban az oktató röviden bemutatja az üzleti stratégia és üzleti modellezés fogalmát, valamint a BMC 9 elemét, amelyekből két további hozzáadásával kialakítható a Fenntartható Üzleti Modell Vászon. **Gyakorlat - kurzus-elvárások (20 perc)** Ez a gyakorlat egyszerű jégtörőként szolgál, és ösztönzi a résztvevők nyitottságát. Minden résztvevő felír három elvárást a kurzussal kapcsolatban. A résztvevők kis csoportokban (3-5 fő) megbeszélik az egyéni válaszokat. A csoportok a megbeszélés alapján kiválasztják a 3–5 legfontosabb elvárást. Minden csoport ismerteti a többiekkel a saját listáját. **Előadás** Az oktató először röviden ismerteti az üzleti stratégia és modellezés fogalmát, majd bemutatja a BMC felépítését. Az előadás során feltett reflektív kérdések hozzájárulnak a téma megértéséhez. **(ppt-diák, 50 perc)** Ezt követően az oktató gyakorlati példákat ismertet **(ppt-diák, videók/rövid filmek, 20 perc)**
Szünet: 30 perc	
2. idősáv: 90 perc	Csoportmunka: üzleti ötletek generálása az ökológiai gazdálkodás területén
	Csoportmunka / Workshop (60 perc) Miután megismerkednek a koncepcióval, a résztvevők 3–5 fős csoportokban kezdik meg a munkát.

	A csoportmunka ötleteléssel kezdődik, amelynek célja egy, az ökológiai gazdálkodásra átálló példagazdaság profiljának meghatározása. Az üzleti ötletek generálása után a csoportok lépésről lépésre kidolgozzák a példagazdaság Üzleti Modell Vásznát. A csoportmunka a BCM megvitatásával és annak két további elemmel (társadalmi és környezeti költségek és hasznok) való kibővítésével (a BMC Fenntartható BMC-vé való átalakításával) folytatódik. **Facilitált megbeszélés (30 perc)** Minden csoport bemutatja az általa kidolgozott BMC-t az összes résztvevő előtt. (Max. 5 csoport / 5 perc). A prezentációkat facilitált megbeszélés követi.
Ebédszünet: (60 perc)	
3. idősáv: *90 perc*	Marketingterv - alapok
Ajánlott oktatási módszertan	**Előadás** Az oktató ismerteti a marketingterv jelentőségét és felépítését. Emellett elmagyarázza mi a különbség a marketingterv és a piaci stratégia, illetve az üzleti terv között. **(ppt-diák, 60 perc)** **Esettanulmány (30 perc)** Sikeres helyi példa bemutatása **(fotók, csomagolás, weboldalak)**
Szünet: 30 perc	
4. idősáv: *90 perc*	Csoportmunka: egyszerűsített marketingterv kidolgozása
Ajánlott oktatási módszertan	**Csoportmunka/Workshop** **Feladatok:** Az ideális ügyfél leírása – egy alap vásárlói profil (customer persona) készítése **(15 perc)** Márkaépítés (branding) és történetmesélés (storytelling) – egy rövid márkatörténet vagy szlogen kitalálása az ökológiai példagazdaságra vonatkoztatva **(15 perc)**

	Marketingcsatornák kiválasztása – két előnyberészesített marketingcsatorna kiválasztása, és a választás megindoklása **(15 perc).** Egyszerűsített marketingterv készítése – töltsétek ki a marketingterv-sablon kitöltése (célok, célcsoport, csatornák, árképzés, következő lépések) **(25 perc) Facilitált megbeszélés (20 perc)** Minden csoport bemutatja az egyszerűsített marketingtervét a résztvevők előtt. A prezentációkat facilitált megbeszélés követi, ahol a marketingterveket a résztvevők közösen értékelik.

3.4 Érvelés és kommunikáció az ökológiai gazdálkodásra történő átállás során

- Mintakurzus az "Ökológiai gazdálkodásra való áttérés a felsőoktatásban" tanmenet „Kommunikáció és együttműködés az ökológiai gazdálkodás szolgálatában" című 4. moduljához
- A kurzushoz kapcsolódó oktatási anyagot „Az ökológiai gazdálkodáshoz vezető út. Válogatott témák az átállás megkönnyítésére" című kiadvány 4. fejezete „Érvelés és kommunikáció az ökológiai gazdálkodásra történő átállás során" tartalmazza.

Rövid leírás

A kurzus célja, hogy a résztvevők hasznos tudással és készségekkel gazdagodjanak, amelyek segítségével képesek lesznek megoldani az átállási folyamat során felmerülő interperszonális kihívásokat. A kurzus első része amellett, hogy betekintést nyújt a változáskommunikációba, tartalmaz egy gyakorlatot is a célcsoport-specifikus kommunikációra. A második rész az ökológiai gazdálkodás melletti érveléssel foglalkozik, valamint bemutatja a történetmesélés technikáját és annak a gyakorlatban való alkalmazását.

Tanulási eredmények

A kurzus végére a résztvevő képes lesz:

- megérteni az átállást mint változási folyamatot, és felismerni a kapcsolódó pszichológiai vonatkozásokat,
- érzékenyebben reagálni az emberi igényekre a kommunikáció során,
- felismerni a célcsoport-specifikus kommunikáció jelentőségét,
- tudatosan felkészülni különböző kommunikációs helyzetekre,
- a történetmesélés erejét hatékonyan alkalmazni szakmai tevékenységében.

A rövid kurzus felépítése

Helyszín	Tanterem
Ideális időszak	Az év bármely időszakában
1 idősáv.: (90 perc)	Ebben a blokkban a változáskommunikáció és egy gyakorlaton keresztül a célcsoport-specifikus kommunikáció alapjai is bemutatásra kerülnek.

Ajánlott oktatási módszertan	**Reflektív kérdések a változásról (15 perc)** A nap azzal indul,hogy a résztvevőknek feljegyeznek néhány gondolatot a korábban megélt változási folyamatokról. Két-három résztvevő megosztja gondolatait ezzel kapcsolatban. Az alábbi kérdéseket lehet feltenni: Mi volt a változás oka? Mi volt pozitív benne? Mi volt nehéz? Mi segített a folyamat során? Előadás a változáskommunikáció alapjairól, bevonó, gyakorlati elemekkel kiegészítve (60 perc) Az előadás a kurzushoz kapcsolódó oktatási anyagra épülhet, és tartalmazhatja: A változási folyamat szakaszai Kurt Lewin szerint (felengedés – változtatás – megszilárdítás) Ellenállás a változással szemben, mint a veszteségtől való félelem A hatékony változáskommunikáció eszközei Célcsoport-specifikus kommunikáció Ötletek az aktiváló elemekhez az előadás során: Reflektív kérdések alkalmazása: az előadás során érdemes többször feltenni olyan kérdéseket, amelyek lehetőséget adnak a résztvevőknek, hogy gondolkodjanak és saját véleményt alakítsanak ki, és ezáltal a elméleti rész élvezetesebb, interaktívabb legyen. Aktív hallgatás gyakorlása - alapvető készség a sikeres kommunikációhoz. Ezt a gyakorlatot a résztvevők párban végzik: az egyikük 2–3 percig beszél valamiről, ami zavarja őt (egy nem túl személyes témáról). A pár másik tagja csak visszajelzést ad arról, amit megértett, ítélkezés vagy saját vélemény nélkül. A végén a résztvevők megosztják milyen érzéseik voltak a gyakorlat során. Bevezetés a célcsoport-specifikus kommunikációba - gyakorlat (15 perc) A résztvevőket három csoportra osztjuk. A feladat egy tájékoztató anyag megfogalmazása az ökológiai gazdálkodásra történő átállás

	tervéről az alábbi célcsoportok számára: munkatársak (1. csoport), családtagok (2. csoport), vásárlók (3. csoport). A gyakorlat forgatókönyve a következő lehet: *Egy családi tulajdonban lévő gazdaságot működtetsz. Célod, hogy a gazdaság hosszú távon is életképes legyen. Szeretnél hozzájárulni a talaj, az éghajlat és a biodiverzitás védelméhez. Úgy gondolod, hogy az ökológiai gazdálkodásra való átállás hosszú távon gazdasági előnyökkel is járhat a magasabb termelői árak és a támogatások miatt. A gazdaságban 4 állandó munkavállaló és 3–4 idénymunkás dolgozik, akik összesen 150 hektár szántóföld és gyep művelése mellett állattartással is foglalkoznak. Szüleid hét évvel ezelőtt egy kis boltot nyitottak a farmon, amely hetente egy napon tart nyitva.* A gyakorlat részfeladatai: Célcsoport-elemzési táblázat kitöltése, amely összegzi azokat az előnyöket és hátrányokat, amelyeket az átállás az adott célcsoport számára jelentene (az erre vonatkozó példa az oktatási anyagban található). A célcsoport megszólítására leginkább megfelelő kommunikációs csatorna/helyzet kiválasztása (pl. munkatársi értekezlet, családi vacsora, szórólap stb.). A kiválasztott kommunikációs csatornára való közlemény megfogalmazása, amely figyelembe veszi a célcsoport szempontjából releváns tényezőket. A közleményben említésre kerülhetnek például az alábbiak: a változás háttere és sürgőssége jövőkép, célok és az átfogó stratégia várható eredmények meglévő képességek és erőforrások
Szünet: (30 perc)	
2. idősáv: (90 perc)	Célcsoport-specifikus kommunikáció

Ajánlott oktatási módszertan	**Csoportmunka (30 perc)** A csoportmunka folytatása. **Prezentációk (40 perc)** A csoportok bemutatják az általuk készített célcsoport-elemzéseket és közleményeket és megvitatják azokat a többi résztvevővel. **Összegzés és reflexió (20 perc)** A tanultak áttekintése reflektív kérdések segítségével történik, mint például: Mi volt érdekes a tanulási blokkban? Mi volt az újdonság? Mi a tanulság?
Ebédszünet: (60 perc)	
3. idősáv: (90 perc)	Ebben a blokkban a résztvevők játékos formában ismerkednek meg az ökológiai gazdálkodás mellett és ellen szóló érvekkel, valamint a történetmesélés (storytelling) alkalmazásával a kommunikáció területén.
Recommended teaching methods	1. Pro-kontra érvelési játék (30 perc) A délutáni blokk a pro-kontra érvelési játékkal kezdődik, ami egy dinamikus gyakorlat egy adott témához (az ökológiai gazdálkodásra való átállás) kapcsolódó pro és kontra érvek gyors összegyűjtésére. A játék menete a következő: A csoport két egymással szemben álló sorba rendeződik. Az egyik sor a pro, a másik a kontra oldal. A pro sor első tagja megfogalmaz egy érvet a témában. Ha sikerül meggyőznie a többieket, elhagyja a helyét, és a kontra sor végére áll. (Legközelebb egy kontra érvet kell mondania.) Ezután a kontra sor első tagja következik, elmondja a saját érvet, majd a pro sor végére áll. Amennyiben valaki nem tud új érvet mondani, egyszerűen leül. A játék akkor fejeződik be, amikor csak egy résztvevő marad állva.

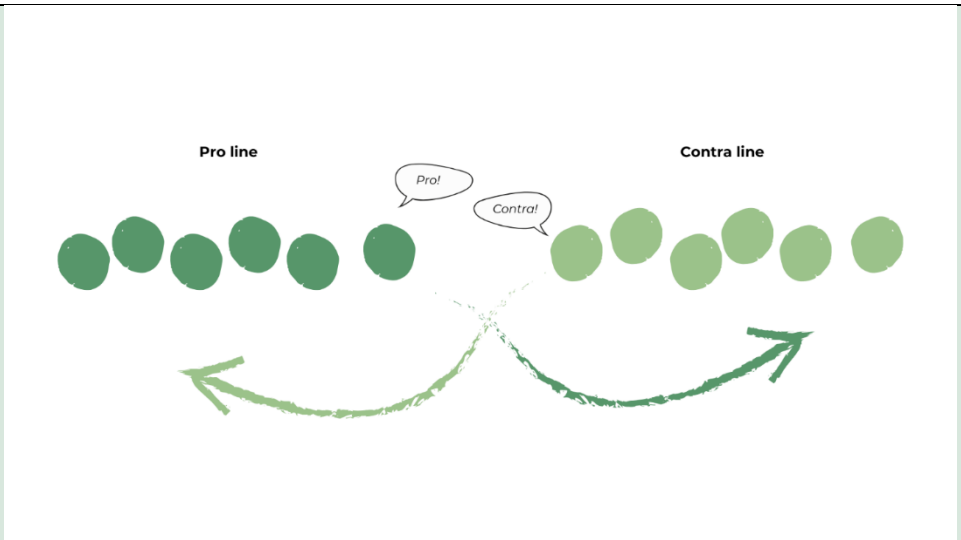

2. Előadás a storytelling elméletéről (50 perc) Az előadás a következőképpen épül fel: Reflexió és vita a résztvevők korábbi ökológiai gazdálkodással kapcsolatos tapasztalatairól

A storytelling ereje, amely az emberi agy evolúciós sajátosságaiból fakad

Egy példatörténet (az ökológiai gazdálkodással kapcsolatos) bemutatása, ezt követően a résztvevők élményeinek megbeszélése

Történetalkotás (story crafting) alapjai (ha a meggyőzés a cél)

3. Bevezetés a storytelling gyakorlatába (10 perc)

A résztvevők, akik párban dolgoznak, az alábbi forgatókönyvek közül választhatnak, vagy újat dolgozhatnak ki:

Családi vacsorán a nagybácsi azt állítja, hogy az ökológiai gazdálkodás csalás, pénzlehúzás a naiv idealistákról.

Te egy hallgató vagy, aki ökológiai gazdálkodási szakra jársz. Egy másik hallgató leszólja a ökológiai gazdálkodást, mondván, hogy nem képes elegendő mennyiségű élelmiszert biztosítani a Föld népessége számára.

Állásinterjún veszel részt egy ökológiai gazdálkodásra félig átállt gazdaság vezetői pozíciójára. Az interjúztató megkérdezi, hogy szerinted érdemes-e bővíteni az ökológiai gazdálkodást és miért.

	Már egy ideje gondolkodsz az átálláson. Ebéd közben az alkalmazottakkal felhozod a témát. Kis csend után az egyikük megkérdezi, miért fontolgatod az átállást. *Gazdálkodóként, aki egy éve kezdte az átállást, részt veszel egy panelbeszélgetésen, ahol az ökológiai gazdálkodásra való átállásról vitáznak. A moderátor megkérdezi, miért döntöttél az átállás mellett a gazdasági kihívások ellenére.* **Feladat:** Reagálj a kiválasztott forgatókönyvre/adott helyzetre történetmesélés segítségével bemutatott érveléssel, vagyis: először fogalmazz meg egy releváns, tényeken alapuló érvet, építsd be azt az adott helyzethez igazított történetbe.
Szünet: (30 perc)	
4.idősáv: (90 perc)	A történetmesélés-gyakorlat rövid szerepjátékokkal folytatódik.A blokk utolsó 15 perce a tapasztalatok megbeszélésére áll rendelkezésre.
Recommended teaching methods	**1. Történetalkotás folytatása (35 perc)** **2.Történetek bemutatása / szerepjáték (40 perc)** Néhány történet ismertetése az összes résztvevővel. Ajánlott, hogy szerepjátékként történjen: az egyik résztvevő alakítja az "ellenfelet" (pl. nagybácsi, diáktárs, interjúztató, munkatárs vagy moderátor), míg a másik a korábban kidolgozott történet alapján válaszol. A résztvevők figyelik hogyan hatnak rájuk a történetek, és minden prezentáció után megosztanak néhány gondolatot erről. **3. Reflektív megbeszélés (15 perc)** A résztvevők megbeszélik a kurzus során szerzett tapasztalataikat és megosztanak 1-2 "útravalót" erről a napról**.**

3.5 Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás az ökológiai és alternatív mezőgazdasági rendszerekben

- Mintakurzus az "Ökológiai gazdálkodásra való áttérés a felsőoktatásban" tanmenet „A fenntarthatóság megvalósítása az éghajlatváltozás okozta nehézségek ellenére" című 5. moduljához
- A kurzushoz kapcsolódó oktatási anyagot „Az ökológiai gazdálkodáshoz vezető út. Válogatott témák az átállás megkönnyítésére" című kiadvány 5. fejezete „Innovatív gazdálkodási gyakorlatok az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodásban" tartalmazza.

Rövid leírás

Az egynapos kurzus célja, hogy alapvető ismereteket nyújtson az éghajlatváltozás mezőgazdaságra gyakorolt hatásairól és az ökológiai gazdálkodásban alkalmazható adaptációs lehetőségekről. Az éghajlatváltozás a Föld jövője szempontjából az egyik legnagyobb kockázati tényező. Ennek megfelelően a kurzus bemutatja a klímaváltozás kezelésére szolgáló megközelítéseket, valamint sikeres gyakorlatokat. Interaktív módszerek és csoportos megbeszélések révén a résztvevők saját véleményt alakíthatnak ki az ökológiai gazdálkodás szerepéről a klímaváltozáshoz való alkalmazkodásban és a fenntarthatóság előmozdításában. A legjobb gyakorlatok és alternatív gazdálkodási megközelítések motiválják a résztvevőket, hogy későbbi pályafutásuk során is erősítsék a fenntarthatóságot.

Tanulási eredmények

A kurzus végére a résztvevő képes lesz:

- véleményt alkotni a klímaváltozás mezőgazdaságra gyakorolt hatásairól, valamint az ökológiai gazdálkodás e folyamatban megjelenő kihívásairól és akadályairól;
- felismerni és értelmezni az ökológiai gazdálkodásra való átállás potenciálját a klímaváltozás kihívásainak kezelésében;
- hozzájárulni a fenntartható jövő alakításához jó gyakorlatok bemutatásán, valamint alternatív és innovatív gazdálkodási megközelítések alkalmazásán keresztül.

A rövid kurzus felépítése

Helyszín	Tanterem/gazdaság, amely lehetőséget biztosít előadásra és facilitált beszélgetésekre is.
Ideális időszak	Az év bármely időszakában, lehetőleg tavasztól őszig, figyelembe véve a hallgatók időbeosztását.
idősáv: *90 perc*	In the morning slot, the educator will briefly present the effects of climate change on agriculture and ask for the learners perspectives on the topic. A délelőtti blokkban az oktató röviden bemutatja az éghajlatváltozás mezőgazdaságra gyakorolt hatásait, majd összegyűjtik a tanulók közös tudását a témával kapcsolatban.
Ajánlott oktatási módszertan	**1. Bevezetés (30 min.)** Az oktató rövid áttekintést ad az éghajlatváltozás mezőgazdaságra gyakorolt hatásairól, és elmagyarázza az „éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás az ökológiai gazdálkodásban" témakör jelentőségét (lásd oktatási anyag). **2. Véleménybarométer (20-30 min.)** A véleménybarométer egy szociometriai módszer, amely egy tanulócsoporton belül egy adott témával kapcsolatos különböző nézőpontokat jelenít meg. A tanulók kiválasztják, hogy hol helyezkednek el az adott kérdés kapcsán (a „teljes mértékben egyetértek" és a „nem értek egyet" skálán). Az oktató megkérdezheti a tanulókat arról, hogy miért azt a pozíciót választották, hogy részletesebb betekintést nyerjen a nézőpontjukba. **Felkészülés:** Az oktató két A4-es lapot helyez el a teremben (1. lap: Teljes mértékben egyetértek, 2. lap: Nem értek egyet), elegendő hellyel a skála kérdései között. **Kivitelezés:** Examples of questions according to the topic: Most az oktató feltesz kérdéseket vagy állításokat, amelyekhez a résztvevők a skálán 'elhelyezik' magukat. Miután mindenki

	megtalálta a pozícióját, az oktató megkérdez néhány tanulót, hogy miért azt a pozíciót választották (legcélszerűbb megkérdezni a két szélsőséges pozíciót és egy középső pozíciót elfoglalót). Példák a témához kapcsolódó kérdésekre: *A mezőgazdaság az egyik fő hozzájáruló az ember által okozott éghajlatváltozáshoz.* Az oktató kiválaszt 3 tanulót, és megkérdezi, miért azt a pozíciót választották. *2. Az ökológiai gazdálkodás a megoldás egy ellenállóképes élelmiszer-rendszer kialakítására az éghajlatváltozás idején.* Az oktató kiválaszt 3 tanulót, és megkérdezi, miért azt a pozíciót választották. *3. „Európának 2060-ig 100%-os ökológiai mezőgazdaságra kell törekednie."* Az oktató kiválaszt 3 tanulót, és megkérdezi, miért azt a pozíciót választották. *4. Egy valóban fenntartható mezőgazdasági gyakorlat (beleértve a klímarezilienciát, a pozitív ökológiai lábnyomot és az állatjóllétet) csak kisléptékű gazdaságokban valósítható meg.* Miután mindenki megtalálta a pozícióját, az oktató megkérdezi, hogy az ökológiai gazdálkodás milyen különleges hatással van a környezetre véleményük szerint (víz, talaj, fajok). **Tippek az oktatóknak:** Kerülni kell a válaszok értékelését vagy kommentálását, és nem szabad vitát indítani a tanulók között. Azonban ha helytelen válaszok merülnek fel, reagálni mindenképp érdemes, és röviden megosztható a saját tapasztalat is. **3. Szakmai videók az éghajlatváltozás mezőgazdasági hatásairól és az éghajlati alkalmazkodás lehetőségeiről (30 perc):** Az oktató bemutatja az AWA – AgriAdapt Webtool for Adaptation

	„EU farmland and climate change risks" térképét (https://awa.agriadapt.eu/de/) annak érdekében, hogy áttekintést adjon az éghajlatváltozás mezőgazdaságot érintő kockázatairól Európában (lásd oktatási anyag). Az oktató ezt követően bemutat néhányat az alábbi videók közül, majd a hallgatókkal közösen megvitatja a gyakorlati példákban megjelenő klímaadaptációs és klímavédelmi tapasztalatokat. ClimateFarmDemo Projekt (6 perc, angolul): https://www.youtube.com/watch?v=ev2zyF8l5W0 A tejhasznú szarvasmarhák hőstresszének felismerése és megelőzése legelőn (FiBL Svájc) (6 perc, németül, felirattal): Video: Hitzestress bei Milchkühen auf der Weide erkennen und vermeiden
2. idősáv: 90 perc	**A klímaváltozás mérséklése (lásd 1.2. oktatási anyag)** Az oktató bemutatja, hogy az ökológiai gazdálkodás miként járul hozzá a klímaváltozás mérsékléséhez, és miért hatékonyabb a klímavédelem szempontjából a szokványos (konvencionális) gazdálkodással szemben. Emellett az oktató bemutatja az ökológiai gazdálkodás előnyeit a konvencionális gazdálkodással összehasonlítva, mint például a humusztartalom növelését, a stabilabb és ellenállóbb agroökoszisztémák kialakulását, valamint a műtrágyák használatának elhagyásából fakadó kibocsátáscsökkenést. **Alkalmazkodási gyakorlatok az éghajlatváltozáshoz (lásd oktatási anyag, 2. fejezet)** Az oktató bemutatja az ökológiai gazdálkodásban alkalmazható klímaadaptációs jó-gyakorlatokat: ● Okszerű vízgazdálkodás ● Okszerű talajerő- és tápanyag-gazdálkodás ● Direktvetés, takarónövény-vetés és csökkentett talajművelés

	• Növényfaj- és fajta-diverzifikáció • Agrárerdészeti megoldások • Klímához alkalmazkodó állattartás • Hőstressz-kezelés legeltetés során Ha marad idő, az oktató bemutathatja a karbonkalkulátort, amely a gazdaság szénlábnyomának mérésére és csökkentésének lehetőségeinek feltárására szolgál: https://calculator.farmcarbontoolkit.org.uk/ A karbonkalkulátort a hallgatók kis csoportokban, laptopon keresztül is kipróbálhatják. Ezt követően az oktató és a hallgatók közösen értékelhetik az eszköz használhatóságát és hasznosságát.
Ajánlott oktatási módszertan	**Csoportos megbeszélés kis csoportokban (4 fő/csoport) (30 perc):** *„Milyen gyakorlatokat alkalmaz az ökológiai gazdálkodás a klímaváltozás kezelésére és mérséklésére?"* A csoportok összegyűjtik az ökológiai gazdálkodásban alkalmazott, klímaváltozáshoz való alkalmazkodást célzó gyakorlatokat, és megvitatják a válaszaikat. 10 perc elteltével az oktató megkérdezi a csoportokat az eredményeikről, majd az összegyűjtött gyakorlatokat flipchartra vagy táblára írja (10 perc). Ezt követően az oktató áttekintést nyújt, és részletesebben bemutatja az ökológiai gazdálkodás klímaadaptációs megoldásait, illetve kiegészíti azokat fontos tényekkel (lásd oktatási anyag, 2. fejezet).
Ebédszünet: (60 perc)	
3. idősáv: 180 perc kávészünettel együtt	A délután az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás gyakorlati tapasztalataira helyezi a hangsúlyt. A témát egy klímabarát gazdaság, vagy egy olyan gazdaság meglátogatásával mélyítik el a hallgatók, amely érdeklődéssel vagy tapasztalattal rendelkezik a klímaadaptációs gyakorlatok terén. A hallgatók emellett alkalmazzák a délelőtti idősávban megszerzett ismereteiket, mivel a gazdaságlátogatás során konkrét feladatokat

	kapnak, amelyek a tapasztalatok feldolgozását és értelmezését szolgálják.
Ajánlott oktatási módszertan	**1. Klímabarát gazdaság-látogatása (90 perc)** A gazdaságlátogatás lehetőséget biztosít a hallgatók számára, hogy gyakorlati példán keresztül ismerkedjenek meg az éghajlatváltozás körülményei között zajló gazdálkodással. Ideális esetben a látogatást a gazdaság vezetője irányítja, aki betekintést nyújt a gazdaságot érintő kihívásokba, valamint az ott alkalmazott klímaadaptációs gyakorlatokba. A hallgatók megvitathatják a gazdaság által alkalmazott megoldások fenntarthatóságát, a benne rejlő kockázatokat és lehetőségeket. Lehetséges irányító kérdések a hallgatók számára: ● *Milyen szerkezetű / felépítésű a gazdaság?* ● *Milyen növényeket termesztenek vagy milyen állatokat tartanak a gazdaságban?* ● *Milyenek az éghajlati adottságok a gazdaságban? Milyen akadályokat jelent az éghajlatváltozás a gazdaság számára?* ● *Gyűjtsék össze a fontosabb abiotikus tényezőket (pl. csapadék, talajminőség, domborzat stb.)!* ● *Milyen klímaadaptációs és/vagy klímamérséklő gyakorlatokat valósítottak meg eddig a gazdaságban?* ● *Milyen további gyakorlatok lennének hasznosak a gazdaság számára?* **2. Klímaadaptációs terv készítése egy gazdaság számára (90 perc)** A hallgatók egy sablon segítségével alapvető klímaadaptációs tervet dolgoznak ki egy ökológiai gazdaság számára, figyelembe véve többek között a vízgazdálkodást, a növénydiverzifikációt, a talajerő- és tápanyag-gazdálkodást, valamint a szántóföldi

	növénytermesztésben és az állattartásban alkalmazható, klímához igazodó gyakorlatokat. 60 perc csoportmunka után minden csoport bemutatja az elképzeléseit és javaslatait.
4. idősáv: 30 perc	**Zárókör és értékelés**
Ajánlott oktatási módszertan	Az oktató arra kéri a hallgatókat, hogy osszák meg véleményüket az alábbi kérdések mentén: ● *Mit tanultál a klímaadaptációról és az ökológiai gazdálkodásban alkalmazott alternatív megközelítésekről?* ● *Változott-e az ökológiai gazdálkodásról alkotott véleményed a kurzus hatására?* ● *Megítélésed szerint mennyire voltak hasznosak a kurzus során alkalmazott oktatási módszertanok a tanított tartalom szempontjából?* ● *Mi hiányzott számodra a kurzusból?*